ERASMUS+ projekt 101134472/JOY21/08/2023

JOY IN SPORTS

POLIITIKASOOVITUSTE TEGEVUSKAVA – „VALGE RAAMAT“

Poliitikasoovitused kaasamise ja liikumisrõõmu suurendamiseks ning diskrimineerimise vähendamiseks noortespordis

Funded by the European Union. Views and options expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA).

Co-funded by the European Union

INNOCAMP.PL

TURKU AMK
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TUTO TURKU

CISTER

Estonian Foundation of Sports Education and Information

ERASMUS+ projekt 101134472/JOY21/08/2023

SPORDIPOLIITIKA MÕJUTAMISE TEEKAART

Poliitikasoovitused kaasamise ja liikumisrõõmu suurendamiseks ning diskrimineerimise vähendamiseks noortespordis

Sisukord

01 Kokkuvõte 4
1.1 Probleem 4
1.2 Mida JOY katsetas ja arendas 5
1.3 Peamised järeldused 6
1.4 JOY kuue poliitikasoovituse põhipunktid 8

02 Miks Euroopa vajab kaasavamat ja liikumisrõõmu väärtustavat noortesporti 9
2.1 Ebavõrdne juurdepääs, diskrimineerimine ja tõrjumine 9
2.2 Kiusamine, vaimne heaolu ja spordist loobumine 10
2.3 Miks kuuluvus ja rõõm on poliitika tulemused mitte pehmed lisad 10
2.4 Jagatud vastutus kogu noortespordisüsteemis 11

03 JOY projekt ja tõendusbaas 13
3.1 JOY eesmärgid ja partnerlus 13
3.2 Ühine arendustöö 13
3.3 Pilootprojektid ja sihtrühmad 14
3.4 Mida ja kuidas hinnati 15
3.5 Tõendusmaterjalid ja piirangud 16

04 Mis JOY kogemuse põhjal praktikas toimib 17
4.1 Kunstipõhised ja loovad tegevusprogrammid 17
4.2 Positiivsed ja kaasavad treenerisuhted 18
4.3 Konstruktiivne tagasiside ja sportlase sõnaõigus 18
4.4 Vastupanuvõime ja vaimne heaolu 19
4.5 Eakaaslaste tugi ja jagatud liidriroll VIP-mudelis 19
4.6 Loobumise ennetamine ja pikaajalise osalemise tugevdamine 20
4.7 Eneseanalüüs treeneritöös ja JOY e-portfell 20

05 Praktikast poliitikani JOY poliitikaraamistik 22
5.1 Noortekeskne ja õigustel põhinev sport 22
5.2 Kuuluvus, kaasatus ja mittediskrimineerimine 23
5.3 Treeneri pädevus ja vastutus 23
5.4 Eakaaslaste osalus ja noorte sõnaõigus 23
5.5 Vaimne heaolu ja vastupanuvõime 24
5.6 Ligipääsetav ja taskukohane osalemine 24
5.7 Kaasatuse kogemuste ja loobumise seire 25

06 JOY poliitikasoovitused 27
6.1 Soovitus 1: Siduda riigi ja omavalitsuste spordirahastus kaasamise ja noorte heaolu standarditega 28
6.2 Soovitus 2: Lõimida JOY pädevused treeneriharidusse ja kutse andmisse 30
6.3 Soovitus 3: Nõuda klubidelt kaasamise, kiusamisvastaste ja loobumist ennetavate põhimõtete kehtestamist 31
6.4 Soovitus 4: Luua noorte sõnaõigust ja eakaaslaste tuge toetavad mehhanismid - näiteks VIP 33
6.5 Soovitus 5: Muuta vaimne heaolu, positiivne tagasiside ja vastupanuvõime igapäevaste noortespordi kvaliteedistandardite osaks 35
6.6 Soovitus 6: Mõõta kuuluvust, kaasatust, heaolu ja spordis püsimist lisaks sportlikule sooritusele 37

07 Kuidas soovitusi rakendada 41
7.1 Euroopa ja ELi tasand 42
7.2 Riiklikud ministeeriumid ja spordiasutused 43

7.3 Kohalikud omavalitsused ... 44
7.4 Spordialaliidud ... 50
7.5 Spordiklubid ... 50
7.6 Treenerikoolituse korraldajad ... 51
7.7 Soovitatavad näitajad ja seireraamistik ... 52
7.8 JOY poliitika mõjutamise teekaart aastateks 2026–2029 ... 53
7.9 JOY senine poliitikakoostöö ja kasutuselevõtt ... 55

08 Riiklikud poliitikateed ja ülekantavus ... 56
8.1 Soome ... 56
8.2 Poola ... 57
8.3 Portugal ... 58
8.4 Türgi ... 58
8.5 Eesti ... 59
8.6 Ülekantavus teistesse Euroopa kontekstidesse ... 59

09 Jätkusuutlikkus ja lõimimine spordipoliitikasse ... 61
9.1 Treenerite käsiraamat 2.0 ja avatud materjalid ... 61
9.2 Sidusrühmade ja poliitikadialoog ... 62
9.3 Euroopa võrgustikud ja levitamine ... 63
9.4 JOY säilitamine ja laiendamine pärast Erasmus+ rahastust ... 64

10 Järeldused liikumisrõõmust kaasava spordipoliitikani ... 65
10.1 Kooskõla ELi praeguste poliitikaprioriteetidega ... 65
10.2 Rõõmsast spordist ... 66

Kasutatud allikad ... 69

Lisa 1 JOY poliitika kontrollnimekiri omavalitsustele ... 73

Lisa 2 JOY poliitika kontrollnimekiri spordiklubidele ja alaliitudele ... 75

Lisa 3 Soovitatavad näitajad ... 79

Lisa 4 JOY poliitikakoostöö levitamise ja kasutuselevõtu tõendusmaterjal ... 83

JOY konsortsiumist ... 89

01

Kokkuvõte

1.1 Probleem

Spordil on oluline roll toetada laste füüsilist tervist, vaimset heaolu, sotsiaalset arengut ja kuuluvustunnet. Spordis osalemine võib luua sõprussuhteid, tugevdada enesekindlust, arendada sotsiaalseid oskusi ning pakkuda lastele sisukaid võimalusi õppida koostööd, vastutust ja vastupanuvõimet. Siiski ei saa iga laps nendest hüvedest automaatselt osa.

Kogu Euroopas seisavad lapsed ja noored spordis osalemisel silmitsi mitmesuguste takistustega. Need võivad olla seotud puude, sotsiaalmajandusliku olukorra, soo, etnilise või kultuurilise tausta, võimekuse, majandusliku olukorra või ligipääsetavuse, klubi või võistkonna sotsiaalse õhkkonnaga. Kiusamine, rassism, diskrimineerimine, sallimatus ja tõrjumine võivad spordikogemust kahjustada ning viia eemaldumise ja lõpuks spordist loobumiseni. Seetõttu nimetati JOY esialgses taotluses kesksete lahendamist vajavate probleemidena ebavõrdseid võimalusi spordis osaleda ja puudulikke kaasamispraktikaid.

> Seega ei ole küsimus üksnes selles, **kas lastel ja noortel on võimalused sportimiseks**, vaid ka selles, **milliseks kujuneb nende kogemus spordikeskkonnas.**

Laps või noor võib olla spordiklubi ametlik liige, kuid tunda end sellest hoolimata treeningrühmas kõrvalejäetuna. Samuti võib noor sportlane osaleda regulaarselt treeningutel, kuid kogeda liigseid ootusi sportlikele tulemustele, hirmu eksimise ees või väheseid võimalusi teda puudutavates otsustes kaasa rääkida. Kuigi noortel võib olla võimalus sporditegevuses osaleda, võivad nende osalemist ja kuuluvustunnet piirata majanduslikud, sotsiaalsed, kultuurilised ning ligipääsetavusega seotud probleemid. Treener võib soovida luua spordiklubis kaasavat keskkonda, ent tal puuduvad praktilised vahendid või väljaõpe, et reageerida kiusamisele, emotsionaalsele stressile või noorte sportlaste erinevatele vajadustele.

JOY in SPORTS (edaspidi JOY) lähtub eeldusest, et **osalemine, kaasatus, kuuluvus, heaolu ja rõõm on omavahel seotud**. Kui noored sportlased tunnevad end turvaliselt, austatuna, pädevana ja teistega seotuna, jätkavad nad tõenäolisemalt spordis osalemist. Seetõttu käsitleb treenerite käsiraamat 2.0 pikaajalist osalemist mitte pelgalt sportliku sooritusse küsimusena,

vaid last ümbritseva laiema keskkonna tulemusena. See hõlmab noorte iseseisvuse ja otsustusvõimaluste toetamist, enesekindluse ja oskuste arendamist, positiivsete suhete kujundamist, toetava õpikeskkonna loomist, sportimisvõimaluste taskukohasuse ja ligipääsetavuse tagamist ning noorte võimetele ja arengutasemele vastavate ootuste seadmist.

Avaliku sektori asutustele, spordialaliitudele ja klubidele tekib sellest oluline poliitikaküsimus: **kuidas korraldada noortesporti nii, et kaasatus ja rõõm oleksid tunnustatud kvaliteedistandardid, mitte juhuslikud tulemused?**

Käesolev poliitikasoovituste tegevuskava vastab sellele küsimusele.

JOY projekti üks peamisi soovitusi spordipoliitika kujundamiseks on suunata tähelepanu pelgalt spordis osalemise rahastamiselt sisuka ja kvaliteetse osalemise toetamisele. Kuigi sporditegevuse kättesaadavus on oluline, ei piisa üksnes osalemisvõimaluste loomisest. Sama tähtis on tagada, et iga laps tunneks end spordikeskkonnas turvaliselt ja kaasatuna, saaks aktiivselt osaleda, oma arvamust avaldada ning oleks motiveeritud spordiga pikema aja jooksul jätkama.

JOY projekti keskne sõnum on, et kaasamine ei tohiks jääda üksnes eesmärgiks, vaid selle saavutamiseks tuleb eraldada ka vajalikud vahendid. Spordiklubid ja treenerid, kes tegelevad erivajadustega noortega ning toetavad nende püsivat osalemist spordis, vajavad oma töö eest tunnustust, praktilist tuge ja vajaduse korral täiendavaid ressursse.

1.2 Mida JOY katsetas ja arendas

Erasmus+ projekt **JOY in SPORTS – kaasatuse ja rõõmu suurendamine Euroopa spordiklubides** – loodi selleks, et edendada laste ja noorte spordis kaasatust, entusiasmi ja rõõmu ning soodustada osalemist praktiliste treenerilt lapsele ja lapselt lapsele suunatud tegevusprogrammide kaudu.

Selle keskne uuendus on olnud **kunstipõhiste meetodite, liikumise, positiivse pedagoogika, eakaaslaste toe ja eneseanalüüsil põhineva treeneritöö** lõimimine igapäevasesse noortespordi keskkonda.

Projekt korraldati viie tööpaketina. WP2, WP3 ja WP4 moodustasid ühtse ja järjepideva arendusprotsessi, mis algas tõenduspõhise teabe kogumise ja lahenduste ühise väljatöötamisega, jätkus nende praktilise katsetamisega ning lõppes õppematerjalide koostamisega.

WP2 – ettevalmistus kaardistas kaasava spordi ja kunstipõhised praktikad. Partnerid vaatasid läbi kaasamise edendamise tegevusprogrammid, uurisid kehaliste harjutuste ja kunstipõhiste meetodite ühendamise võimalusi, valisid katsetamiseks sobivad lähenemised ning töötasid välja treenerite esimese käsiraamatu CEP 1.0. WP2 raames määratleti ka lähteolukord,

et mõista kiusamist ja diskrimineerivat käitumist osalevates spordikeskkondades. Ühise arendustöö eesmärk oli tagada, et meetodeid ei valitaks üksnes teooria põhjal, vaid dialoogis klubide ja lõppkasutajatega.

Erasmus+ taotluses kirjeldatakse ühist arendustööd protsessina, mis algab hetkeolukorra mõistmisest intervjuude, küsitluste ja töötubade kaudu, jätkub prototüüpide arendamise ja katsetamisega ning lõpeb hindamise ja täiustamisega koos lõppkasutajatega.

WP3 – raames piloteeriti füüsiliste harjutuste ja kunstipõhiste tegevuste ühendamist spordiklubides. Projekti partnerriikides teostati ligikaudu 30 pilootprojekti, mis hõlmasid erinevaid spordialasid ja osalejaid. Pilootprojektidesse kaasati eri soost osalejaid, puudega ja puudeta lapsi ning erineva sotsiaalmajandusliku ja kultuurilise taustaga lapsi ja noori.

Katsetamisetapp oli oluline sild esialgse treenerite käsiraamatu 1.0 ja sellele järgnenud käsiraamatu 2.0 vahel. Selle etapi käigus ei piirdutud üksnes tegevuste läbiviimisega, vaid hinnati ka osalejate kogemusi ja saavutatud tulemusi. Saadud tagasisidet ja praktilisi kogemusi kasutati meetodite täiustamiseks ning treenerite käsiraamatu edasiarendamiseks.

WP3 lõpparuanne on avaldatud projekti veebilehel www.joyinsports.com. Aruandes kirjeldatakse pilootprojektides osalenud laste ja noorte kaasatust , võistkonda kuulumise tunnet, spordirõõmu.

WP4 – treenerite käsiraamatus koondati eelnevad teadmised ja kogemused terviklikuks praktiliseks materjaliks. Pärast pilootprojekte leppisid partnerid ühiselt kokku pedagoogilistes põhimõtetes, arvestasid kultuurilisi erinevusi, töötasid välja eneseanalüüsil põhinevad praktilised töövahendid ning viimistlesid treenerite käsiraamatu 2.0. Materjal on mõeldud treeneritele, võistkondade juhtidele, vabatahtlikele ja noorsootöötajatele ning on projekti partnerite keeltes kättesaadav veebilehel www.joyinsports.com.

Treenerite käsiraamat 2.0 ühendab kunstipõhise pedagoogika, positiivse psühholoogia, treeneri ja sportlase suhted, motivatsiooni ja konstruktiivse tagasiside, VIP-mudeli kaudu pakutava eakaaslaste toe, vastupanuvõime, vaimse heaolu, eneseanalüüsil põhineva treeneritöö, spordist loobumise ennetamise ning ulatusliku valiku praktilisi JOY harjutusi.

> Seega on JOY projekti tulemusena valminud midagi enamat kui lihtsalt harjutuste kogumik. **Projekti käigus on välja töötatud praktiline mudel kaasava ja toetava noortespordi keskkonna kujundamiseks, kus igal lapsel on võimalus aktiivselt osaleda, tunda ühtekuuluvust, õppida uusi oskusi, end vabalt väljendada ning säilitada huvi sporditegevuse vastu ka pikemas perspektiivis.**

1.3 Peamised järeldused

JOY projekti kogemus näitab, et noortespordi kaasavust saab suurendada, kui tähelepanu pööratakse lisaks laste individuaalsele käitumisele ka nende omavahelistele suhetele ning ümbritseva spordikeskkonna kujundamisele

Kokkuvõte

Tööpakettidest WP2–WP4 ilmneb mitu korduvat õppetundi.

Esiteks on tähtis **kuuluvustunne.** Noored osalevad tõenäolisemalt, kui nad kogevad omaksvõttu, usaldust ning positiivseid suhteid võistkonnakaaslaste ja treeneritega. Treenerite käsiraamat toob jätkuva osalemise oluliste eeldustena esile seotuse ning positiivsed treeneri ja sportlase suhted.

Teiseks võib **loovus pakkuda täiendavat teed osalemise ja suhtlemiseni**. Kunstipõhised meetodid võimaldavad noortel sportlastel suhelda väljaspool tavapäraseid soorituskeskseid harjutusi. Liikumine, improvisatsioon, rütm, rollimängud, pildid ja ühised loovtegevused võivad aidata osalejatel end väljendada ning näha võistkonnakaaslasi teise nurga alt. Projekti veebilehe kohaselt katsetati WP3 raames just kunsti ja liikumise ühendamist, sealhulgas selliseid tegevusprogramme nagu foorumteater.

Kolmandaks on **keskne treeneri suhtluse kvaliteet**. Tagasiside, suhtlemine ja emotsionaalne õhkkond mõjutavad seda, kas eksimusest saab õppimisvõimalus või eemaldumise põhjus. Seetõttu suunab treenerite käsiraamat 2.0 treenereid väärtustama sportlast inimesena, sõltumata tema käitumisest või sportlikest tulemustest, tunnustama pingutust ja püüdlikkust, andma selgeid ning toetavaid juhiseid ja looma võimalusi, mis aitavad noortel oma tegevust analüüsida, iseseisvalt otsuseid langetada ning arendada enesekindlust ja vastutustunnet.

Neljandaks **saavad noored üksteist toetada**. VIP-mudel laiendab vastutust kaasamise eest treenerist kaugemale. VIPid võivad tervitada uusi tulijaid, julgustada võistkonnakaaslasi, aidata selgitada tavasid ning olla ühenduslüliks noorte ja täiskasvanute vahel.

Viiendaks **ei tohiks vastupanuvõimet samastada pelgalt surve talumisega**. JOY käsitleb vastupanuvõimet võimena märgata stressi, taastuda tagasilöökidest, reguleerida emotsioone ning jätkata sisukas tegevuses osalemist. See sõltub osaliselt treenerite ja eakaaslaste loodud keskkonnast.

Lõpuks tuleb **noorte pikaajalise spordis osalemise toetamiseks pöörata tähelepanu ka osalemist piiravatele teguritele**. Nende hulka võivad kuuluda sportimisega seotud kulud, piiratud ligipääsetavus, ajakulu, pakutavate sporditegevuste sobivus ning noortele seatud ootused. Seetõttu peab kaasav spordipoliitika keskenduma nii spordiorganisatsioonide tegevustingimuste parandamisele kui ka toetavate ja kaasavate hoiakute kujundamisele.

WP3 esitatud tulemused on nende põhimõtetega kooskõlas. Projekti veebilehel kirjeldatakse Türgi, Portugali ja Eesti pilootprojekte kui positiivseid kogemusi meeskonnatööst, suhtlemisest, loomingulisest eneseväljendusest ja kuuluvusest. Hilisemates projekti koondaruannetes märgitakse, et osalevate riikide tulemused osutasid aktiivsele osalemisele, võistkonda kuulumise tundele ja positiivsele emotsionaalsele kaasatusele.

Neid tulemusi tuleb siiski tõlgendada 3. peatükis kirjeldatud metoodiliste piirangute raames. Kõige kindlam poliitikajäreldus ei ole praegu see, et üks harjutus või meetod põhjustab kindla psühholoogilise tulemuse, vaid see, et **kaasav, suhetekeskne ja eneseanalüüsi toetav treeningkeskkond loob osalemist, kuuluvust ning positiivseid spordikogemusi toetavad tingimused.**

1.4 JOY kuue poliitikasoovituse põhipunktid

JOY kogemusest tuleneb kuus peamist soovitust.

01

Avalik rahastus ja juurdepääs avalikele spordirajatistele tuleks siduda tõendatavate kaasamise, laste heaolu ja mittediskrimineerimise standarditega. Samal ajal tuleb anda lisatuge klubidele, kes teevad võrdse kaasamise nimel keerukamat tööd.

02

Treenerite tasemeõpe ja pidev kutsealane areng peaksid hõlmama kaasamise, konstruktiivse tagasiside, sportlaste arvamuse arvestamise, positiivsete suhete, vaimse heaolu, vastupanuvõime ja loovate osalemisviisidega seotud pädevusi.

03

Noortespordiorganisatsioonid peaksid kehtestama selged kaasamise, kiusamisvastased ja spordist loobumise ennetamise praktikad, mitte lootma üksnes mitteametlikule heale tahtele.

04

Lastele ja noortele tuleb luua võimalused aktiivselt osaleda oma spordikeskkonna kujundamises, sealhulgas arendades eakaaslaste vastastikusel toetusel põhinevaid lahendusi, näiteks JOY VIP-mudelit.

05

Heaolu, kuuluvust ja psühholoogilist turvatunnet tuleks tunnustada noortespordi kvaliteedinäitajatena tehnilise arengu ja võistlustulemuste kõrval.

06

Spordiorganisatsioonid ja avaliku sektori asutused peaksid jälgima osalemist, kuuluvustunnet, spordis püsimist, ligipääsetavust ning tõrjumiskogemusi, et poliitikaotsused lähtuksid laste tegelikest kogemustest.

Koos pakuvad need soovitused praktilise süsteemi, millega muuta kaasamine osaks noortespordi rahastamisest, korraldamisest, mõõtmisest ja arendamisest. Neid käsitletakse üksikasjalikult 5. ja 6. peatükis.

02

Miks Euroopa vajab kaasavamat ja liikumisrõõmu väärtustavat noortesporti

2.1 Ebavõrdne juurdepääs, diskrimineerimine ja tõrjutus

Euroopa noortesport võib tuua kokku erineva taustaga lapsi ja noori, kuid osalemisvõimalused ja kogemused on endiselt ebavõrdsed.

JOY projekti algne põhjendus tõi esile probleemid, millega puutuvad kokku puudega, vähemus- või rändetaustaga ning kehvemas sotsiaalmajanduslikus olukorras lapsed. Samuti nimetati rassismi, kiusamist, diskrimineerimist ja sallimatust teguriteks, mis piiravad spordi kaasavat potentsiaali.

Tõrjumine võib toimuda mitmel tasandil.

Süsteemse tõrjumise korral muudavad osalemise keeruliseks hind, transport, ligipääsmatud rajatised, jäigad ajakavad või spordialade piiratud valik.

Sotsiaalse tõrjumise korral on laps küll kohal, ent ei tunne end võistkonnakaaslaste või täiskasvanute poolt omaksvõetuna ega väärtustatuna.

Esineda võib ka **kultuurilist ja käitumuslikku tõrjumist**, sealhulgas stereotüüpe, rassismi, seksismi, puude alusel diskrimineerimist, kiusamist või eeldusi selle kohta, keda peetakse spordiks loomupäraselt sobivaks.

Seetõttu ei ole registreerunute arvu kasv üksi piisav kaasatuse näitaja. Poliitikakujundajad ja spordiorganisatsioonid peaksid küsima ka seda, kas noored saavad sisukalt osaleda, kas nad tunnevad end osaledes omaksvõetuna ning kas neil on realistlik võimalus jätkata.

> Seepärast seab JOY juurdepääsu kõrvale kuuluvustunde.

2.2 Kiusamine, vaimne heaolu ja spordist loobumine

Spordist lahkumist selgitab harva ainult üks tegur.

Suhted, pädevused, rõõm, muud ajakulukad kohustused, hind, negatiivsed sotsiaalsed kogemused ja liigne surve võivad aja jooksul koos mõjuda. Seetõttu käsitleb treenerite käsiraamat 2.0 loobumist mitmemõõtmelise küsimusena, mis nõuab treenerite, klubide, lapsevanemate ja eakaaslaste tegevust.

Noored vajavad võimalusi tunda end pädevana, ilma et neid määratletaks üksnes soorituse kaudu. Nad vajavad sobivaid väljakutseid, konstruktiivset tagasisidet ja realistlikke ootusi. Samuti vajavad nad toetavaid suhteid ja keskkondi, kus eksimused ei ohusta nende väärtust inimesena.

Surve on eriti oluline võistluslikus noortespordis. Võistlemine iseenesest ei ole negatiivne ning JOY ei vastandu võistlemisele. Eesmärk on vältida, et võistluskeskkonnast kujuneks koht, kus ebaõnnestumishirm, ärevus või välised ootused õõnestavad süstemaatiliselt heaolu ja osalemist.

JOY projekti materjalides tuuakse esile, et vastupanuvõime ei tähenda ärevuse ega emotsioonide allasurumist. Noored sportlased saavad õppida stressireaktsioone ära tundma ja arendama keerulistes olukordades toimetuleku strateegiaid. Treenerid saavad seda toetada, kujundades keskkonna, kus eksimusi nähakse õppimise ja arengu loomuliku osana, pingetest ja ootustest räägitakse avatult ning noored sportlased tunnevad end piisavalt turvaliselt, et proovida uusi lahendusi, õppida ebaõnnestumistest ja julgeda uuesti katsetada.

Projektis on praktilise murekohana esile kerkinud ka võistlusärevus, mida treenerid on vestlustes kirjeldanud. JOY sellekohased materjalid sisaldavad tegevusprogramme, mis aitavad sportlastel mõista stressi ja reguleerida oma reaktsioone, selle asemel et pidada ärevust isiklikuks nõrkuseks.

> Poliitika seisukohalt tähendab see, et loobumise ennetamist tuleks käsitleda noortespordi kvaliteedijuhtimise osana, mitte pelgalt individuaalse motivatsiooni küsimusena.

2.3 Miks kuuluvus ja rõõm on poliitika tulemused mitte pehmed lisad

Rõõmu võib kergesti vääriti mõista nii, nagu peaks sport olema alati lihtne, meelelahutuslik või pingutuseta. See ei ole JOY seisukoht.

Noored sportlased võivad kogeda väljakutseid, võistlust, frustratsiooni, eksimusi ja pettumusi, säilitades siiski põhimõtteliselt positiivse suhte spordiga. Oluline on see, kas keskkond võimaldab neil väljakutsetega silmitsi seistes säilitada väärikuse, tegevusvõimekuse, seotuse ja kuuluvustunde.

> Selles tähenduses on rõõm oluline osalemise kvaliteedi näitaja. JOY käsitluses tekib see kuuluvuse, sisukate väljakutsete, positiivsete suhete, tegevusvõimekuse, eneseväljenduse ja psühholoogilise turvatunde koosmõjul.

Laps ja noor, kes kogeb korduvalt alandamist, tõrjumist või hirmu, võib küll jääda klubi liikmeks, kuid osalemise sotsiaalne väärtus on nõrgenenud. Seevastu lastel, kes kogevad sisukaid väljakutseid koos usalduse, sõpruse, õppimise ja tunnustusega, kujuneb tõenäolisemalt püsiv suhe spordiga.

Sama oluline on kuuluvustunne. See tähendab enamat kui lihtsalt võistkonna nimekirjas olemist. See hõlmab tunnet, et ollakse omaks võetud, märgatud ja rühma ellu kaasatud.

Treenerite käsiraamat 2.0 asetab need kogemused oma lähenemise keskmesse. Selle kohaselt on JOY eesmärk toetada rõõmu ja kaasatust, enesekindlust ja vastupanuvõimet, keskendumist ja õppimist, kuuluvust ja kaasatust ning pikaajalist osalemist.

Poliitikakujundajate jaoks tähendab see, et osalusstatistikat tuleks täiendada **osalemise kvaliteeti** käsitlevate küsimustega.

Edukas noortespordisüsteem peaks seega suutma vastata mitte üksnes küsimusele:

„Kui palju lapsi osaleb?“, vaid ka:

„Kes osalevad?“
„Kes lahkuvad?“
„Kes tunnevad, et nad kuuluvad siia?“
„Kes kohtavad korduvalt takistusi?“
„Kas noored sportlased tunnevad, et neid austatakse ja kuulatakse?“

Need on õigustatud poliitika ja kvaliteedi tagamise küsimused. JOY arenguteed saab väljendada lihtsalt: juurdepääs võimaldab alustada; kaasatus muudab osalemise sisukaks; kuuluvustunne loob tunde, et sport on „minu koht“; ning spordis püsimine näitab, kas keskkond annab noortele põhjusi ja võimalusi jätkata.

2.4 Jagatud vastutus kogu noortespordisüsteemis

Kaasamist ei saa jätta üksnes üksikute treenerite vastutada.

Treeneritel on vahetule spordikeskkonnale suur mõju, kuid nende töötingimusi kujundavad organisatsioonid ja poliitika.

Kohalikud omavalitsused mõjutavad juurdepääsu rahastuse, rajatiste, hangete, toetuste ning kohalike spordiklubidega sõlmitud partnerluste kaudu. See annab neile võimaluse lisada avaliku toetuse otsustesse sotsiaalse kaasamise ja lapsekesksuse kriteeriumid. JOY algses taotluses nähti sõnaselgelt ette kaasamise edendamise meetodite lisamist omavalitsuste standarditesse.

Spordialaliidud mõjutavad reegleid, akrediteerimissüsteeme, klubide arendusprogramme ja treeneriharidust. Nad saavad kehtestada ühised ootused turvalisele ja kaasavale treeneritööle.

Spordiklubid muudavad need põhimõtted igapäevaseks organisatsiooniliseks praktikaks. Klubi juhtimine mõjutab värbamist, taskukohasust, lapsevanematega suhtlemist, kiusamisvastaseid menetlusi, uute osalejate vastuvõtmist ja murede lahendamist.

Treenerikoolituse korraldajad määravad, kas treenerid saavad ettevalmistuse lisaks tehnilisele juhendamisele ka laste treenimisega kaasnevateks suhtlemisalasteks, kasvatuslikeks ja psühhosotsiaalseteks kohustusteks.

Noored ise, sealhulgas VIPid ja teised eakaaslastest eestvedajad, aitavad kujundada võistkonnakultuuri, kui neile antakse turvalised ja eakohased võimalused teisi tervitada, tagasisidet anda ning jagatud liidrirollis osaleda.

Ka lapsevanemad kujundavad juurdepääsu ja spordis püsimist. Nad tunnevad hinna, transpordi, varustuse, ajasurve ja perekondlike kohustustega seotud takistusi ning mõjutavad seda, kas lapsed kogevad võistlemist tervisliku väljakutse või kahjuliku survena.

Poliitiline väljakutse on seega süsteemne.

> JOY pakub välja ülemineku olukorrast, kus kaasav praktika sõltub eriti motiveeritud üksiktreeneritest, mudelile, kus **kaasamine on lõimitud kvaliteetset noortesporti määratlevatesse struktuuridesse**.

03

JOY projekt ja tõendusbaas

3.1 JOY eesmärgid ja partnerlus

JOY in SPORTS loodi Euroopa koostööprojektina, mille üldeesmärk on tugevdada spordiklubides kaasatust ja rõõmu.

Projekt määratles neli omavahel seotud eesmärki: arendada praktilisi kunstipõhiseid ja liikumismeetodeid; tugevdada noortespordis tegutsejate teadmisi ja oskusi; soodustada osalemist ja spordis püsimist ning vähendada loobumist; tugevdada suhteid spordiorganisatsioonide, klubide, sportlaste, laste, lapsevanemate ja teiste sidusrühmade vahel.

Erasmus+ taotluses kavandati projekt mitme Euroopa riigi ja eri tüüpi organisatsioonide partnerite koostööna, et tegevusprogrammi saaks arendada erinevates spordi- ja kultuurikeskkondades.

See riikidevaheline iseloom on oluline. Projekt ei eeldanud, et üht klubikultuuri või riiklikku mudelit saaks kõikjal lihtsalt korrata. Selle asemel pidid partnerid leidma ühised põhimõtted, võimaldades rakendamisel arvestada riiklikku, kultuurilist ja organisatsioonilist konteksti.

3.2 Ühine arendustöö

Ühine arendustöö on olnud JOY arendusprotsessi keskmes.

Selle asemel, et töötada välja terviklik tegevusprogramm ja rakendada seda hiljem klubides, kasutati projektis etapiviisilist lähenemist, mis hõlmas vajaduste kaardistamist, konsulteerimist, katsetamist, hindamist ja täiustamist.

Sellele pani aluse WP2.

Olemasolevad kaasamise ja kunstipõhise praktika tegevusprogrammid vaadati üle ning arutati ühiselt läbi. Partnerid uurisid, kuidas ühendada füüsilisi harjutusi kunstipõhiste meetoditega, ning valisid lähenemised esialgsesse treenerite käsiraamatusse 1.0. Ettevalmistusetapp hõlmas ka kiusamise ja diskrimineeriva käitumise lähteolukorra määratlemist.

Projektitaotluses kirjeldatakse koosloomet protsessina, mis algab hetkeolukorra mõistmisest arutelude, intervjuude, küsitluste ja töötubade kaudu, millele järgnevad esialgsete meetodite arendamine, katsetamine koos spordiklubide osalistega ning hilisem hindamine ja täiustamine.

Sellel metoodikal on poliitika seisukohalt kaks eelist.

Esiteks tunnustab see treenereid ja noori sportlasi teadmiste allikatena, mitte üksnes sekkumiste vastuvõtjatena.

Teiseks suurendab see tõenäosust, et lõplikke materjale saab kasutada tegelikes treeneritöö tingimustes.

WP4 jätkas koosloome põhimõtet. Üks projekti töötuba keskendus konkreetselt pedagoogiliste põhimõtete määratlemisele, ühisele ideeloomele ning selle tagamisele, et järgnev treenerite käsiraamat 2.0 oleks kaasav, ligipääsetav ja praktiliselt tulemuslik.

3.3 Pilootprojektid ja sihtrühmad

WP3 raames viidi läbi pilootprojektid.

Pilootprojektid toimusid viies partnerriigis: Soomes, Poolas, Portugalis, Türgis ja Eestis. Pilootprojektides osales 519 last ja noort, mis ületas projekti esialgse eesmärgi 450 osalejat. Tegevused hõlmasid erinevaid noortespordialasid, sealhulgas jalgpalli, korvpalli, käsipalli, jäähokit, ragbit, võrkpalli, karatet ja tantsu.

519	450	5	8
last ja noormängijat	projekti sihtarv	partnerriiki	noortespordiala

Pilootprojektide valik pidi peegeldama spordialade, soo ning võimekuse ja puude mitmekesisust ning hõlmama erinevaid laste ja noorte rühmi.

Projektides kasutati treenerite käsiraamatust 1.0 valitud kombinatsioone, sealhulgas spordiga lõimitud kunstipõhiseid ja rõõmule suunatud tegevusi.

> Eriti kõnekas näide oli **foorumteatri** kasutamine Soomes TuTo kaptenikoolis. Foorumteater muudab osalejad passiivsetest vaatlejatest inimesteks, kes saavad olukorda sekkuda, proovida alternatiivseid reageerimisviise ning

uurida sotsiaalsete olukordade erinevaid lahendusi. JOY raames seoti see noorte kaptenite ja eakaaslaste eestvedamisega ning see täiendas VIP-mudeli laiemat eakaaslaste toe põhimõtet.

Türgis, Portugalis ja Eestis läbiviidud pilootprojektide kohta teatati positiivsetest kogemustest seoses võistkonnavaimu, loomingulise eneseväljenduse, suhtlemise ja kuuluvusega. Soome ja Poola täiendasid ülejäänud tõendusbaasi ning projekt teatas 2026. aastal, et pilootprojektide hindamine on kõigis osalevates riikides lõpetatud.

Pilootprojektide mitmekesisus on poliitika ülekantavuse seisukohalt eriti oluline, sest see näitab, et JOY põhimõtteid saab kohandada, mitte ei pea rakendama jäiga programmina.

3.4 Mida ja kuidas hinnati

JOY hindamises kasutati nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset teavet.

Projekti kavand hõlmas lähteandmeid kiusamise ja diskrimineeriva käitumise kohta, osalejate tagasisidet, intervjuusid ja küsitlusi ning hindamist enne ja pärast pilootprojektide läbiviimist.

Erasmus+ algsetes eesmärkides määratleti ka osalemise, spordis püsimise, loobumise, kaasatuse, tervise ja heaoluga seotud näitajad.

Projekti aruandluse kohaselt uuriti pilootprojektide hindamisel muu hulgas osalemise, motivatsiooni, võistkonnavaimu, kuuluvuse ja emotsionaalse kaasatuse kogemusi. Avaldatud WP3 aruanne võtab kokku katsetamisetapis treeneritelt ja osalejatelt kogutud tagasiside. Treenerid kirjeldasid JOY harjutusi üldiselt haaravate ja kohandatavatena ning meeskonnatööd, suhtlemist ja positiivset treeninguõhkkonda toetavatena. Samuti leidsid nad võimalusi juhiste parandamiseks ja tegevuste täpsemaks kohandamiseks eri vanuserühmadele.

WP3 lõpparuandluse etapp koondab selle materjali kõigist projektiriikidest.

Hindamisel tuleb mõista kaht eesmärki.

Üks eesmärk on **tulemustele suunatud**: mõista, kas pilootprojektide kogemustega kaasnesid positiivsed muutused või tajud.

Teine eesmärk on **arenduslik**: selgitada välja, millised tegevusprogrammid olid piisavalt kasulikud, praktilised ja vastuvõetavad, et need treenerite käsiraamatusse 2.0 lisada või selle raames täiustada.

JOY jaoks on viimane eriti oluline. Projekt on ühtaegu haridus- ja praktikaarenduse algatus ning hindamisprotsess.

3.5 Tõendusmaterjali piirangud

JOY tõendusmaterjali tuleb esitada läbipaistvalt.

Pilootprojektid pakuvad väärtuslikku praktikapõhist tõendusmaterjali eri Euroopa keskkondadest, kuid poliitikasoovituste dokumendis, tuleb vältida iga positiivse muutuse esitamist otsese põhjusliku seose tõendina.

Osalejad ei pärinenud tingimata riiklikult esinduslikest valimitest, klubide organisatsiooniline ja kultuuriline kontekst erines, sekkumisi kohandati kohapeal ning mitu näitajat põhineb osalejate või treenerite tajudel. Peale selle mõjutavad sotsiaalseid kogemusi, näiteks kuuluvust ja rõõmu, mitmed omavahel seotud tegurid.

> Seetõttu puudutavad kõige kindlamad järeldused **teostatavust, vastuvõetavust, korduvaid mustreid ja paljulubavaid praktikaid**, mitte ühe sekkumise lõplikult tõendatud põhjuslikku mõju.

Avaldatud WP3 aruanne kinnitab katsetamisetapi ulatust ning võtab kokku treenerite positiivse tagasiside eri spordikontekstides. Avalikult kättesaadav aruanne ei sisalda siiski üksikasjalikke riigipõhiseid tulemusi, statistilisi mõju suurusi ega piisavat metoodilist teavet, et tuvastada põhjuslikku mõju või diskrimineerimise ja loobumise pikaajalist vähenemist.

> Seetõttu tuleks tulemusi esitada eelkõige rakendamise teostatavuse ning osalejate ja treenerite julgustavate kogemuste tõendusena.

Selguse ja läbipaistvuse tagamiseks tuleks poliitikasoovituste dokumendis eristada:

projekti sihte;
täheldatud väljundeid;
osalejate kirjeldatud kogemusi;
mõõdetud muutusi;
ning järeldusi, mida saab neist tulemustest põhjendatult teha.

> Selline läbipaistvus tugevdab poliitikapõhjendust. Poliitikakujundajad vajavad usaldusväärset tõendusmaterjali ning usaldusväärsus hõlmab selgust selles, mida teatakse ja mis vajab veel uurimist.

04

Mis JOY kogemuse põhjal praktikas toimib

4.1 Kunstipõhised ja loovad tegevusprogrammid

JOY eripärane panus on kunstipõhiste tegevusprogrammide lõimimine noortesporti.

Eesmärk ei ole asendada sporti kunstiga. Loovad praktikad pakuvad noortele täiendavaid võimalusi spordis suhelda, õppida ja end väljendada.

Rütmi, liikumist, improvisatsiooni, lugude jutustamist, rollimänge, pilte või rühma loovust hõlmavad tegevused võivad tähelepanu ajutiselt tavapärastelt spordihierarhiatelt kõrvale juhtida. Laps, kes ei ole kiireim jooksja ega tugevaim mängija, võib pakkuda idee, juhtida improvisatsiooni või aidata lahendada rühma loovat ülesannet.

Treenerite käsiraamat 2.0 kirjeldab noori sportlasi aktiivsete õppijate ja loojatena ning julgustab mängulist avastamist, avatud lahendustega tegevusi, improvisatsiooni ja eneseanalüüsi selgete raamide sees. See on oluline pedagoogiline muutus: treener vastutab endiselt korralduse ja turvalisuse eest, kuid temast saab ka õppimise toetaja.

WP3 tulemused näitavad, et JOY loovaid ja koostööpõhiseid harjutusi saab lõimida eri noortespordialadesse ja treeningukeskkondadesse. Treenerid teatasid suhtlemise, koostöö, motivatsiooni ja üldise treeninguõhkkonna paranemisest. Tagasiside rõhutab ka selgete juhiste ja eakohase kohandamise tähtsust nende tegevuste ülekandmisel igapäevasesse treeneritöösse.

Poliitikajäreldus on, et treeneritöös tuleks tunnustada loovat pedagoogikat asjakohase vahendina spordi sotsiaalse ja suhetega seotud mõõtme arendamiseks.

4.2 Positiivsed ja kaasavad treenerisuhted

Vähesed osalised kujundavad lapse igapäevast spordikogemust nii vahetult kui treener.

Seetõttu käsitleb JOY treeneri ja sportlase suhet kaasamise põhiosana.

Toimiv suhe ühendab eestvedamise austuse, suhtlemise, usalduse ja vajadustele reageerimisega. Noored sportlased vajavad selgeid ootusi ja piire, kuid ka tunnet, et täiskasvanud näevad neis arenevaid inimesi, mitte lihtsalt sportlikke sooritajaid.

Treenerite käsiraamat 2.0 rõhutab, et suhted mõjutavad motivatsiooni, enesekindlust, õppimist ja heaolu. Tugevaid suhteid iseloomustavad usaldus, pühendumus, koostöö ja ühine arusaam.

See ei tähenda nõudmiste alandamist.

Positiivne treeneritöö võib olla nõudlik. Sportlastele võib esitada väljakutseid, nende tegevust korrigeerida ja neid arengule innustada. Määrav on tagada, et korrigeerimine puudutaks käitumist või tegevust ega vähendaks sportlase väärtust inimesena.

Poliitikakujundajate ja spordialaliitude jaoks on keskne sõnum, et treeneri professionaalse pädevuse lahutamatu osa on oskus luua noortega usalduslikke, toetavaid ja positiivseid suhteid.

4.3 Konstruktiivne tagasiside ja sportlase sõnaõigus

Tagasiside on üks sagedasemaid treeneri ja sportlase suhtlusvorme ning seetõttu üks mõjusamaid võimalusi tekitada kas enesekindlust või ebakindlust.

JOY julgustab andma selget, konkreetset ja õppimisele suunatud tagasisidet.

Sportlased peaksid mõistma, mis juhtus, mida saab parandada ja mida järgmisena proovida. Treenerid saavad kasutada ka eneseanalüüsile kutsuvaid küsimusi, näiteks küsida, mida sportlane püüdis teha või mida ta tegevuse ajal märkas.

See toetab sportlase tegevusvõimekust.

Sportlase sõnaõigus ei piirdu tagasiside andmisega. Noortel peaksid olema sobivad võimalused ideid pakkuda, tegevusi analüüsida, võistkonnakogemusi arutada ja muredest rääkida.

Noortele sõna andmine ei tähenda täiskasvanute kaitse- või juhtimisvastutuse neile üleandmist. See tähendab tunnistamist, et noortel sportlastel on vahetud teadmised oma kogemustest ning need teadmised võivad parandada treeneritööd ja klubi otsuseid.

4.4 Vastupanuvõime ja vaimne heaolu

JOY käsitleb vastupanuvõimet arendatava võimena, mitte emotsioonide allasurumise või „vaimse sitkusena".

Spordiga kaasnevad paratamatult pingelised olukorrad, nagu võistlemine, eksimused, keerulised valikud, nõudlikud treeningud, ebakindlus ja pettumused.

Tervislik areng eeldab seetõttu, et noored sportlased kohtavad jõukohaseid väljakutseid ning neil on toetavad suhted ja toimetulekustrateegiad.

Treenerite käsiraamat 2.0 seob vastupanuvõime stressireaktsioonide märkamise, närvisüsteemi reguleerimise, toetava sisekõne ja kujutlusvõime treenimisega. Samuti rõhutatakse, et treenerid aitavad luua tingimusi, kus noored saavad raskeid hetki turvaliselt kogeda, neist rääkida ja taastuda.

Vaimsest heaolust ei tohiks saada veel üht treeneritele seatud sihti ilma asjakohase väljaõppe ja edasi suunamise võimalusteta. Treeneritelt ei eeldata kvalifitseeritud vaimse tervise spetsialistide asendamist.

Nende roll on toetada heaolu soodustavat keskkonda, märgata ohumärke ja teada, millal on vaja lisatuge.

4.5 Eakaaslaste tugi ja jagatud liidriroll VIP-mudelis

Eakaaslased mõjutavad tugevalt seda, kas sport tundub sõbraliku või tõrjuvana.

JOY VIP-mudel käsitleb seda otseselt, andes noortele sportlastele selgelt korraldatud eakaaslaste toetaja rolli.

VIPid saavad tervitada uusi tulijaid, julgustada võistkonnakaaslasi, käsitleda eksimusi loomulikuna, aidata teistel tavasid mõista ning tugevdada suhtlust noorte sportlaste ja treenerite vahel.

Mudel laiendab ka liidrirolli mõistet.

Selle asemel et piirata liidrirolli ühe alalise kapteni või tugevaima sportlasega, loovad vahelduvad vastutusalad rohkematele noortele võimaluse panustada võistkonna sotsiaalsesse toimimisse. Seetõttu tuleks VIP-mudelit esitada nii eakaaslaste toe kui ka korraldatud noorteosaluse ja jagatud liidrirollina.

Lähenemist uuriti edasi Soomes kaptenikooli ja foorumteatri tegevustes, mis näitasid, kuidas ühendada eakaaslaste eestvedamine osalusmeetoditega keeruliste sotsiaalsete olukordade uurimiseks.

> Poliitika ja klubiarenduse jaoks pakuvad eakaaslaste toe süsteemid praktilist viisi muuta noorteosalus nähtavaks ja korrapäraseks.

4.6 Loobumise ennetamine ja pikaajalise osalemise tugevdamine

Loobumise ennetamiseks ei piisa noorte veenmisest spordiga jätkata.

Organisatsioonid peavad uurima tingimusi, millest sõltub, kas osalemine jääb realistlikuks ja sisukaks.

Treenerite käsiraamat 2.0 toob spordist loobumise ennetamisel esile mitmeid olulisi tegureid, sealhulgas noorte autonoomia, usu oma võimetesse ja enesetõhususe, kuuluvustunde, toetava õpikeskkonna ning treeningutele kuluva aja ja isiklike eesmärkide tasakaalu. Samuti rõhutatakse osalemiskulude, ootuste ja väärtuste, treeneri ja sportlase vahelise suhte, eakaaslaste osaluse ning vanemate autonoomiat toetava hoiaku tähtsust. Olulisel kohal on ka ennetav lähenemine, sporditegevuse ligipääsetavus ning noorte huvidele, vajadustele ja võimetele vastavate sportimisvõimaluste pakkumine.

Poliitika seisukohalt on see eriti oluline.

Mõnd loobumise põhjust ei saa lahendada üksnes treeneri suhtlemisoskuse parandamisega. Kõrged tasud, ebasobivad ajakavad, ligipääsmatud rajatised või liigne rõhk ühele võistluslikule arenguteele nõuavad organisatsioonilisi otsuseid.

> Seetõttu toetab JOY spordis püsimise käsitlemist kogu keskkonda hõlmavalt.

4.7 Eneseanalüüs treeneritöös ja JOY e-portfell

Hea treeneritöö areneb nii eneseanalüüsi kui ka kogemuse kaudu.

Mis JOY kogemuse põhjal praktikas toimib

JOY e-portfell julgustab treenereid naasma praktikas kogetud olukordade juurde ja uurima korduvaid mustreid. Treenerid saavad analüüsida, kuidas sportlased reageerivad eri tüüpi tagasisidele, millal osalejad aktiivselt kaasa löövad või eemalduvad, mis tugevdab või nõrgendab usaldust ning kuidas nende endi reaktsioonid mõjutavad rühma õhkkonda.

Nii muutub eneseanalüüs pideva kutsealase õppimise vormiks.

Eesmärk ei ole üksiktreenerite jälgimine ega hindamine. Eneseanalüüsil põhinev praktika aitab treeneritel muuta teadvustamata otsused nähtavaks ja õppida kogemustest süsteemselt.

WP4 hõlmas eneseanalüüsil põhineva praktika osana sõnaselgelt e-portfellide struktuuride arendamist.

> Poliitikatasandil tähendab see, et treeneri areng ei peaks lõppema kvalifikatsiooni saamisega. Pidev eneseanalüüs, vastastikune õppimine ja kutsealane tugi peaksid kuuluma tänapäevase noortetreenerite kvaliteedisüsteemi juurde.

05

Praktikast poliitikani JOY poliitikaraamistik

JOY keskne poliitikaõppetund on see, et kaasatust ei saavutata ühe tegevuse, ühe treeneri ega ühe teadlikkuse tõstmise kampaaniaga.

> See vajab **terviklikku ökosüsteemi**.

Seetõttu pakub JOY poliitikaraamistikku, mis seob üksikute laste kogemused treeneritöö, klubi korralduse, alaliidu standardite ja avaliku poliitikaga.

Raamistik põhineb seitsmel mõõtmel.

5.1 Noortekeskne ja õigustel põhinev sport

Noortesport on olemas eelkõige laste ja noorte jaoks.

Seetõttu peaksid organisatsioonilisi ja poliitikaotsuseid suunama nende füüsiline ja emotsionaalne turvalisus, väärikus, areng ning õigus osaleda diskrimineerimiseta.

Lapsekeskne lähenemine ei tähenda, et täiskasvanud loobuvad ootustest või sportliku sooritusе arendamisest. See tähendab sportlike eesmärkide poole püüdlemist piirides, mis austavad laste arenguvajadusi.

Erasmus+ taotluses seoti JOY sõnaselgelt laste õigustega ning projekt kohustus lähtuma vabatahtlikust osalemisest ja iga lapse tunnustamisest isiksusena.

Õigustel põhinev lähenemine palub organisatsioonidel hinnata mitte üksnes tegevuste pakkumist, vaid ka seda, kas lapsed pääsevad neile ligi, saavad osaleda ja neid mõjutada õiglaselt ning turvaliselt.

5.2 Kuuluvus, kaasatus ja mittediskrimineerimine

Kaasamine peab olema igapäevases praktikas nähtav.

Diskrimineerimisvastased põhimõtted on vajalikud, kuid kirjalikud põhimõtted üksi ei loo kuuluvustunnet.

Spordiorganisatsioonid peaksid suutma näidata, kuidas tervitatakse uusi tulijaid, lahendatakse kiusamisjuhtumeid, arvestatakse erinevate vajadustega lastega ning luuakse võistkondades positiivseid eakaaslaste suhteid.

JOY käsitleb kuuluvust tulemusena, mida tuleb teadlikult toetada.

See hõlmab mitmekesisuse eri vormide tunnustamist ning loobumist eeldusest, et kõik noored sportlased vajavad või soovivad sama sporditeed.

> Seetõttu peaks kaasav spordipoliitika lisaks võrdse kohtlemise ja diskrimineerimise vältimise põhimõtetele pöörama tähelepanu ka noorte kuuluvustunde tugevdamisele ning kvaliteetsete ja positiivsete sportimiskogemuste tagamisele.

5.3 Treeneri pädevus ja vastutus

Treener on autoriteedi ja usalduse positsioonil.

Seetõttu ei piisa noorte treenimiseks üksnes tehnilistest teadmistest.

JOY põhimõtetest lähtuv pädevusraamistik hõlmaks suhtlemist, positiivsete suhete loomist, konstruktiivset tagasisidet, kaasamist, sportlaste arvamuse arvestamist, emotsionaalsete vajaduste märkamist, vastupanuvõime toetamist ning oskust kohandada tegevusi mitmekesistele rühmadele.

Vastutuse tagamine peaks olema nii arendav kui ka reguleeriv.

Organisatsioonid peaksid pakkuma treeneritele väljaõpet, mentorlust, eneseanalüüsi vahendeid ja selgeid menetlusi, mitte jätma keerukate kaasamisprobleemide lahendamist toeta üksikvabatahtlike õlule.

WP4 treenerite käsiraamat pakub praktilist materjali, mis saab sellist kutsealast arengut otseselt toetada.

5.4 Eakaaslaste osalus ja noorte sõnaõigus

Lapsi tuleks tunnustada spordi sotsiaalse elu kujundamises osalejatena.

Noorte sõnaõigust saab tagada eri tasanditel: treeninguaegne eneseanalüüs, võistkonna arutelud, sportlaste küsitlused, klubi juhtkonnaga konsulteerimine ning korraldatud eakaaslaste toetaja rollid.

VIP-mudel on üks praktiline näide.

Poliitika peaks sellist osalust julgustama, säilitades samal ajal täiskasvanute selge vastutuse lastekaitse ja organisatsiooniliste otsuste eest.

Eesmärk ei ole panna noori endid tõrjumist lahendama. Eesmärk on tagada, et süsteemid ei teeks noorte sportlaste kohta otsuseid kuulamata inimesi, kes neid süsteeme vahetult kogevad.

5.5 Vaimne heaolu ja vastupanuvõime

Vaimset heaolu tuleks tunnustada kvaliteetse noortespordi osana.

See nõuab enamat kui reageerimist alles tõsiste probleemide tekkimisel.

Igapäevane treeningukeskkond saab toetada heaolu etteaimatava korralduse, lugupidava suhtlemise, jõukohaste väljakutsete, kuuluvustunde ning eksimustele ja tagasilöökidele tervisliku reageerimise kaudu.

Samuti tuleks vastupanuvõimet mõista suhetes ja keskkondades areneva omadusena, mitte lihtsalt inimestelt nõutava võimena.

Poliitika ja kvaliteedistandardid saavad seda tugevdada, lõimides psühholoogilise turvatunde, positiivse tagasiside ja asjakohase survega toimetuleku treeneriharidusse ning organisatsioonide hindamisse.

5.6 Ligipääsetav ja taskukohane osalemine

Spordisüsteemi ei saa nimetada kaasavaks, kui märkimisväärsetel lasterühmadel puudub realistlik võimalus sellele ligi pääseda.

Ligipääsetavus hõlmab puudega laste füüsilist juurdepääsu, kuid ulatub füüsilisest taristust kaugemale.

Takistusi võivad luua hind, varustusnõuded, transport, ajastus, võistluskorraldus ja treeningumahule seatud ootused.

Treenerite käsiraamat 2.0 nimetab jätkuvat osalemist mõjutavate teguritena sõnaselgelt kulusid, ligipääsetavaid rajatisi, sobivaid ajakavasid ja mitmekesiseid sportimisvõimalusi.

Kohalikul ja riiklikul poliitikal on seega oluline roll selliste struktuursete takistuste kõrvaldamisel, mida üksiktreener ei saa lahendada.

5.7 Kaasatuse kogemuste ja loobumise seire

See, mida organisatsioonid mõõdavad, mõjutab nende prioriteete.

Noortespordisüsteemides jälgitakse tavaliselt registreerumisi, võistlustulemusi, kvalifikatsioone ja sportlikku sooritust. Need on endiselt kasulikud näitajad, kuid annavad kaasatuse kohta piiratud teavet.

JOY põhimõtetel põhinev seireraamistik peaks järk-järgult hõlmama järgmisi näitajaid:

osalemine ja spordis püsimine;
loobumine ja lahkumise põhjused;
takistustega rühmade juurdepääs;
kuuluvustunne;
diskrimineerimise või kiusamise kogemused;
sportlaste sõnaõigus ja rahulolu;
treenerite pädevus ja täiendusõpe;
osalemise ligipääsetavus või taskukohasus.

Eesmärk ei ole tekitada väikeklubidele suurt halduskoormust. Näitajad peaksid olema proportsionaalsed ja praktilised.

> Eesmärk on luua **varajase märkamise ja õppimise süsteem**.

Kui üks rühm alustab spordiga, kuid lahkub oluliselt varem kui teised, peaksid poliitikakujundajad sellest teadma.

Kui sportlased ütlevad, et nad ei tunne end turvaliselt või väärtustatuna, peaksid klubid suutma reageerida.

Kui kaasamisalgatus loob positiivseid kogemusi, peaksid organisatsioonid suutma selle ära tunda, sellest õppida ja selle kasutust laiendada.

Sellega saab kokku JOY keskne üleminek:

heast individuaalsest praktikast kestlikuks organisatsioonilisek praktikaks ning kestlikust organisatsioonilisest praktikast avalikuks poliitikaks.

Erasmus+ algses taotluses nähti ette just sellist üleminekut, kutsudes üles koostama poliitikasoovitusi ning lisama kaasamise edendamise struktuurid omavalitsuste standarditesse.

Järgmine peatükk liigub seega sellest raamistikust **kuue konkreetse JOY poliitikasoovituseni**, määratledes, mida avaliku sektori asutused, alaliidud, klubid ja treenerikoolituse korraldajad peaksid tegelikult tegema.

06

JOY poliitikasoovitused

JOY projekt näitab, et kaasatuse ja rõõmu suurendamine noortespordis nõuab tegevust üksikutest treeneritest või klubidest laiemalt. Kestlik muutus sõltub igapäevaseid spordikeskkondi kujundavatest struktuuridest: avalikust rahastusest, treeneriharidusest, klubide juhtimisest, noorteosalusest, heaolustandarditest ja edu mõõtmise viisidest.

See on kooskõlas JOY projekti algse kavandiga. Projekti eesmärk on edendada spordis kaasatust, entusiasmi ja rõõmu, võideldes samal ajal kiusamise, rassismi, diskrimineerimise ja sallimatusega ning parandades nende laste võimalusi, kes võivad muidu kohata osalemistakistusi. Samuti seob projekt need praktilised sekkumised sõnaselgelt poliitikaarendusega, sealhulgas kaasamisstandardite edendamisega omavalitsustes.

JOY tegevusprogrammi, treenerite käsiraamatus välja töötatud praktiliste meetodite ja pilootprojektidest saadud kogemuste põhjal pakub käesolev valge raamat **kuut omavahel seotud poliitikasoovitust**.

Neid ei tuleks mõista kuue eraldi sekkumisena. Koos moodustavad need poliitikaraamistiku, milles:

avalikud vahendid loovad stiimulid → organisatsioonid kehtestavad standardid → treeneritel on pädevus neid rakendada → lapsed osalevad oma spordikeskkonna kujundamises → heaolust saab kvaliteedi osa → seire muudab edusammud nähtavaks.

6.1 Soovitus 1 : Siduda riigi ja omavalitsuste spordirahastus kaasamise ja noorte heaolu standarditega

SOOVITUS

Avaliku sektori asutused peaksid järk-järgult siduma noorte spordiorganisatsioonidele antava rahalise toetuse, rajatiste kasutamise ja partnerluslepingud proportsionaalsete kaasamise, mittediskrimineerimise, ligipääsetavuse ja laste heaolu standarditega.

Avalik rahastus on üks tugevamaid poliitikavahendeid, mida omavalitsused ja teised avaliku sektori asutused saavad kasutada.

Omavalitsused toetavad noortesporti sageli otse toetuste ning kaudselt soodushinnaga rajatiste, varustuse, ürituste ja partnerluste kaudu. See loob võimaluse tagada, et avalikud vahendid toetavad lisaks spordis osalemisele ka **selle osalemise kvaliteeti ja kaasavust**.

JOY taotluses nähti ette just sellist seost projekti õppetundide ja avaliku poliitika vahel. Üks projekti eesmärk oli tugevdada spordiorganisatsioonide, klubide, laste, lapsevanemate ja teiste osaliste sidemeid, lisades omavalitsuste standarditesse kaasamise edendamise struktuurid, eriti seal, kus omavalitsused toetavad kohalikke spordiklubisid või teevad nendega koostööd.

Seetõttu peaks see soovitus toimima mõlemas suunas. Avalikud vahendid saavad seada kaasamisele ootusi ning aidata klubidel neid täita. Puudega laste, väikese sissetulekuga perede laste, rände- või vähemuskogukondade laste ning suurema loobumisriskiga noorte kaasamine võib nõuda lisatreenereid, kohandatud varustust, transpordilahendusi, ligipääsetavaid rajatisi, väiksemaid rühmi või perede toetamist.

> Poliitikapõhimõte on järgmine: kaasamist ei tule üksnes eeldada, vaid selleks tuleb eraldada vahendeid. Järkjärguline üleminek võrdselt rahastamiselt vajadusi arvestavale õiglasele rahastamisele tunnistab, et võrdsete võimaluste loomine ei maksa igas keskkonnas ühepalju.

See ei tähenda, et iga väike vabatahtlik klubi peaks kohe täitma keerukaid aruandlusnõudeid.

Lähtuda tuleks **proportsionaalsusest ja pidevast arengust**.

Omavalitsused võiksid kehtestada avalikku toetust saavatele organisatsioonidele väikese arvu miinimumootusi. Need võiksid hõlmata järgmist:

- pühendumine mittediskrimineerimisele ja võrdsele osalemisele;
- kiusamisvastane ja lastekaitse menetlus;

- nimetatud vastutav isik või selge võimalus muredest teatada;
- lastega töötavate treenerite asjakohane kaasamiskoolitus;
- mõistlik tähelepanu ligipääsetavusele ja taskukohasusele;
- noorte osalejate kuulamise mehhanismid;
- osalemise ja ennetatava loobumise seire.

Omavalitsused peaksid need ootused ühendama toetusega. Klubidele võiks pakkuda näidiseid, enesehindamise kontrollnimekirju, koolitusvõimalusi ja juurdepääsu sellistele materjalidele nagu treenerite käsiraamat 2.0.

Omavalitsused võiksid suunata ka osa noortespordi rahastusest, rajatiste kasutusvõimalustest või võimekuse arendamise toest klubidele, kes teevad usutavaid jõupingutusi erivajadustega noorteni jõudmiseks ja nende spordi juures hoidmiseks. Nii muutub kaasamine avaliku sektori jagatud vastutuseks, mitte üksiktreeneritele seatud rahastamata ootuseks.

Eesmärk ei ole seega:

> **Kõigi kehtestatud standardite täitmine on rahastuse saamise tingimus.**

Konstruktiivsem poliitikapõhimõte on:

> **„Avalikult toetatud noortesport peaks näitama usutavat pühendumist kaasamisele ja pidevale arengule.“**

Lisas 1 olev JOY omavalitsuste poliitika kontrollnimekiri annab selle soovituse rakendamiseks praktilise lähtekoha.

SOOVITATAV POLIITIKAMEEDE

Omavalitsused peaksid lisama tulevastesse spordi rahastuslepingutesse lühikese kaasamise ja laste heaolu standardi ning hindama koos rahastatud organisatsioonidega edusamme igal aastal.

TÕENDUS JA POLIITIKA LOOGIKA: WP2 tuvastas struktuurseid ja sotsiaalseid osalemistakistusi, sealhulgas kiusamise, diskrimineerimise, ligipääsetavuse ja kuludega seotud takistusi. WP3 katsetas kaasavaid ja loovaid meetodeid tegelikes klubikeskkondades, kus olid vajalikud kohandamine ja tugi. WP4 muutis õppetunnid treenerite käsiraamatuks 2.0 ja praktilisteks töövahenditeks. Rahastuspoliitika peaks seetõttu ühendama ootused võimekuse arendamise toega.

6.2 Soovitus 2: Lõimida JOY pädevused treeneriharidusse ja kutse andmisse

SOOVITUS

Riiklikud spordiasutused, alaliidud ja treenerikoolituse korraldajad peaksid lõimima kaasamise, positiivsed suhted, konstruktiivse tagasiside, sportlaste sõnaõiguse, eakaaslaste toe, vastupanuvõime ja eneseanalüüsil põhineva praktika treeneriharidusse ning pidevasse kutsealasesse arengusse.

Treenerid on laste spordielus ühed mõjukamad täiskasvanud.

Tehniline pädevus jääb keskseks, kuid noorte treenimine nõuab ka pedagoogilist ja suhtepädevust.

Treenerite käsiraamat 2.0 rõhutab, et toimivad treeneri ja sportlase suhted põhinevad vastastikusel austusel, suhtlemisel ja jagatud vastutusel. Jowetti 3 + 1 C mudeli põhjal toob käsiraamat nende suhete oluliste mõõtmetena esile läheduse, pühendumise, täiendavuse ja ühise suuna ehk ühise arusaama.

Käsiraamat muudab ka positiivse psühholoogia praktiliseks treeneritööks. Näiteks julgustab käsiraamatu PERMA-mudel arvestama positiivsete emotsioonide, kaasatuse, suhete, tähenduse ja saavutustega.

Need ei ole kõrvalised pädevused.

Tehniliselt asjatundlik treener, kes tahtmatult alandab noori sportlasi, eirab tõrjumist või loob keskkonna, kus eksimusi kardetakse, võib kahjustada laste motivatsiooni ja jätkuvat osalemist.

Treeneriharidus peaks seetõttu valmistama treenereid ette vastama näiteks järgmistele küsimustele:

Kuidas luua kuuluvustunnet?
Kuidas anda korrigeerivat tagasisidet sportlast ründamata?
Kuidas reageerida osaleja sotsiaalsele eraldumisele?
Kuidas kaasata sportlasi sobivalt otsustesse?
Kuidas tunnustada lisaks sooritusele pingutust ja õppimist?
Kuidas toetada vastupanuvõimet kahjulikku survet normaliseerimata?
Kuidas analüüsida kriitiliselt oma treenerikäitumist?

JOY e-portfell ja muud eneseanalüüsi vahendid saab lõimida pidevasse kutsealasesse arengusse, et neid pädevusi arendataks praktika kaudu ega käsitletaks üksnes teoreetilise kursusesisuna.

See soovitus **ei** muuda treenereid psühholoogideks ega sotsiaaltöötajateks. Treenerid peaksid mõistma oma vastutuse piire ja teadma, millal mure nõuab suunamist lastekaitse, tervishoiu või teiste kvalifitseeritud spetsialistide poole.

Kestlik kaasamine nõuab tähelepanu ka treenerite heaolule. Treeneritelt ja vabatahtlikelt ei saa oodata üha laienevate kaasamise, lastekaitse, vaimse heaolu ja loobumise ennetamise kohustuste kandmist ilma mentorluse, vastastikuse õppimise ja erialase toe võimaluseta olukordades, mis ületavad nende rolli.

SOOVITATAV POLIITIKAMEEDE

Alaliidud ja treenerikoolituse korraldajad peaksid võrdlema olemasolevaid õppekavasid JOY pädevusraamistikuga ning tuvastama, kus puuduvad suhete, kaasamise ja heaoluga seotud pädevused.

Need pädevused peaksid järk-järgult saama nii esmakordse kutse andmise kui ka pideva kutsealase arengu osaks.

TÕENDUS JA POLIITIKA LOOGIKA: WP2 kaardistas kaasavad ja kunstipõhised praktikad ning määratles kiusamise ja diskrimineeriva käitumisega seotud lähteprobleemid. WP3 näitas, et treeneri suhtlus, kohandamine ja rühma õhkkond kujundavad osalemiskogemust. WP4 koostas treeneritele vahendid positiivsete suhete, konstruktiivse tagasiside, VIP-mudelil põhineva eakaaslaste toe, vastupanuvõime ja eneseanalüüsil põhineva praktika kohta. Treeneriharidus on kõige laiendatavam tee nende õppetundide levitamiseks.

Kestliku hariduse põhimõtetest lähtudes tuleks treenereid väärtustada ka mitteformaalse õppe suunajate ja noorte arengu toetajatena, kelle igapäevane suhtlus ja juhendamine aitavad arendada noorte sotsiaalseid oskusi, emotsionaalset teadlikkust ja enesekindlust. Kaasava treeneritöö, konstruktiivse tagasiside ja ühise otsustamise kaudu võib spordist saada empaatia, koostöö, tegevusvõimekuse ja vastutustundliku osaluse õpikeskkond. Need pädevused ulatuvad spordist väljapoole ning toetavad suurema vastupanuvõimega ja kaasavamaid kogukondi.

6.3 Soovitus 3: Nõuda klubidelt kaasamise, kiusamisvastaste ja loobumist ennetavate põhimõtete kehtestamist

SOOVITUS

Igal organiseeritud noortesporti pakkuval organisatsioonil peaksid olema selged, praktilised ja eakohased menetlused kaasamise, kiusamise vastu võitlemise, mittediskrimineerimise ja välditava loobumise ennetamiseks.

Üksnes põhimõtteid kirjeldav dokument ei loo kaasavat klubi.

Selge organisatsioonilise vastutuse puudumisel sõltub tegevus siiski sageli liialt üksiktreenerite hoiakutest ja oskustest.

Lapsed ei tohiks saada ühes võistkonnas väga kaasavat ning teises diskrimineerivat või kahjulikku kogemust lihtsalt seetõttu, et võistkondadel on juhuslikult eri treenerid.

Organisatsiooni põhimõtted kehtestavad ühise miinimumootuse.

Treenerite käsiraamat 2.0 annab eriti tugeva aluse loobumist puudutavale osale. Selles soovitatakse klubidel kehtestada loobumise ennetamise strateegia, mis suurendab teadlikkust loobumisega seotud teguritest ning püüab aktiivselt vältida tarbetut spordist loobumist.

Sama materjal toob esile mitu omavahel seotud kaitsetegurit: positiivsed treeneri ja sportlase suhted, eakaaslaste kaasatus, vanemate tugi ja ligipääsetavus.

Klubi praktilised põhimõtted peaksid seega vastama järgmistele küsimustele:

- **Ennetamine:** mida teeb klubi kaasava keskkonna loomiseks enne probleemide tekkimist?
- **Märkamine:** kuidas treenerid ja klubijuhid märkavad tõrjumist, kiusamist või eemaldumist?
- **Teatamine:** kuidas saab laps või lapsevanem murest turvaliselt teada anda?
- **Reageerimine:** kes vastutab reageerimise eest ja mis saab edasi?
- **Õppimine:** kuidas õpib organisatsioon juhtumitest ja lahkuvate laste kogemustest?

Ka loobumist tuleb tõlgendada ettevaatlikult.

Eesmärk ei saa olla takistada igal noorel igalt spordialalt lahkumist. Laste huvid muutuvad, pered kolivad ning noortel on õigus valida teisi tegevusi.

Poliitika keskmes on **ennetatav loobumine**: olukorrad, kus noored lahkuvad tõrjumise, kiusamise, sobimatu surve, halbade suhete, rahaliste takistuste või sobivate osalemisvõimaluste puudumise tõttu.

Seetõttu peaksid klubid püüdma mõista, miks noored lahkuvad, mitte käsitlema loobumist üheainsa statistilise näitajana.

Lapsevanemaid tuleks selles protsessis käsitleda partneritena. Nad saavad aidata klubidel tuvastada praktilisi takistusi, märgata surve või tõrjumise varaseid tunnuseid ning toetada tervislikke ootusi osalemisele ja võistlemisele.

SOOVITATAV POLIITIKAMEEDE

Alaliidud ja omavalitsused peaksid pakkuma klubidele lihtsa ühise näidise, mis hõlmab järgmist:

Kaasamine + diskrimineerimisvastasus + kiusamisvastasus + lastekaitse ja teatamine + loobumise ennetamine.

Lisas 2 olev JOY kontrollnimekiri võib toetada rakendamist ja iga-aastast enesehindamist.

TÕENDUS JA POLIITIKA LOOGIKA: WP2 ja WP3 näitasid, et kaasatus sõltub kogu keskkonnast, mitte üksnes inimeste heast tahtest. WP4 sisaldab praktilisi loobumise ennetamise juhiseid ning rõhutab eakaaslaste, vanemate, treenerite ja ligipääsetavusega seotud tegureid. Seetõttu vajavad klubid lihtsaid ühiseid põhimõtteid, mis muudavad ennetamise, teatamise, reageerimise ja õppimise nähtavaks.

6.4 Soovitus 4: Luua süsteemsed võimalused noorte kaasamiseks otsustusprotsessidesse ja eakaaslaste vastastikuse toetuse edendamiseks, näiteks VIP-mudeli kaudu

SOOVITUS

Noortespordiorganisatsioonid peaksid pakkuma eakohaseid mehhanisme, mille kaudu lapsed saavad mõjutada oma spordikogemust ja toetada positiivseid eakaaslaste suhteid.

Lapsi ja noori ei tuleks mõista üksnes sporditeenuste vastuvõtjatena.

Nad on osalejad, kellel on väärtuslikud teadmised keskkonnast, kus nad treenivad.

Täiskasvanud võivad teada kohalolekunäitajaid ja võistlustulemusi. Noored sportlased teavad, kas uued tulijad võetakse sõbralikult vastu, kas eksimine tundub turvaline, kas naljad ületavad kiusamise piiri, kas võistkonnakaaslased toetavad üksteist ja kas nad julgevad treeneriga rääkida.

Seetõttu soovitab JOY luua korrapäraseid võimalusi, et need teadmised mõjutaksid praktikat.

Noorte sõnaõiguse tagamine ei nõua iga otsuse lastele üleandmist. Osalemise ulatus peaks arvestama vanust, küpsust, lastekaitse kohustusi ja otsuse laadi.

Praktilised mehhanismid võivad hõlmata järgmist:

- lühikesed tagasisidevestlused sportlastega;
- anonüümsed lühiküsitlused;
- võistkonna arutelud;
- noorte esindajad;
- sportlaste nõukogud;
- ühiselt loodud võistkonnakokkulepped;
- vahelduvad juhtrollid;
- eakaaslaste toe mehhanismid.

JOY raames arendatud **VIP-mudel** pakub eakaaslaste osaluse tugevdamiseks eriti praktilist mehhanismi.

Treenerite käsiraamat 2.0 kirjeldab VIPi nelja põhirolli: sotsiaalne tugi, motiveeriv tugi, ülesannete toetamine ja suhtlussild. VIPid saavad tervitada uusi mängijaid, julgustada pingutust, aidata võistkonnakaaslastel tegevustest aru saada ning toetada võistkonnasisest suhtlust.

See on oluline, sest eakaaslaste suhted mõjutavad tugevalt laste spordikogemust.

Korraldatud eakaaslaste tugi võib tugevdada sportlaste enesekindlust, lõimumist ja suhteid. Käsiraamat märgib konkreetselt, et eakaaslaste mentorlus võib aidata noortel sportlastel tunda end turvalisemalt, enesekindlamalt ja kaasatuna.

Noorte sõnaõigust ja eakaaslaste tuge tuleks mõista ka kogukonna loomise mehhanismidena. Kui noored panustavad võistkonnakultuuri, tervitavad uusi tulijaid ja osalevad oma spordikogemust mõjutavates otsustes, kujuneb neil jagatud vastutuse tunne. JOY VIP-mudel aitab seda osalust praktikas toetada, tunnistades samal ajal täiskasvanute järelevalve, lastekaitse ja sobiva toe jätkuvat olulisust.

> Eakaaslaste eestvedamisest ei tohi siiski saada eakaaslaste korravalvet.

VIPidelt ei tohiks oodata tõsiste lastekaitse, diskrimineerimise või kiusamise juhtumite lahendamist. Need kohustused jäävad täiskasvanutele ja organisatsioonidele.

SOOVITATAV POLIITIKAMEEDE

Spordiklubid peaksid looma vähemalt ühe selgelt määratletud võimaluse noorte kaasamiseks neid puudutavatesse otsustesse ning ühe osalejate vanusele ja vajadustele vastava eakaaslaste vastastikuse toetamise süsteemi. Alaliidud ja omavalitsused saavad tunnustada noorteosalust klubi kvaliteedinäitajana.

TÕENDUS JA POLIITIKA LOOGIKA: JOY pilootprojektid ja treenerite käsiraamat 2.0 näitavad, et noored saavad aktiivselt panustada kuuluvustundesse, suhtlemisse ja eakaaslaste toetamisse. VIP-mudeli põhirollid on sotsiaalne tugi, motiveeriv tugi, ülesannete toetamine ja suhtlussild. Poliitika peaks seetõttu käsitlema noorte sõnaõigust kvaliteetse spordi osana, jättes lastekaitse vastutuse täiskasvanutele.

6.5 Soovitus 5: Muuta vaimne heaolu, positiivne tagasiside ja vastupanuvõime igapäevaste noortespordi kvaliteedistandardite osaks

SOOVITUS

Noortespordi kvaliteediraamistikud peaksid tunnustama vaimset heaolu, emotsionaalset turvalisust, konstruktiivset tagasisidet ja tervislikku vastupanuvõimet hea treeneritöö tavapäraste osadena, mitte valikuliste lisateenustena.

JOY ei paku võistlusspordi asendamist keskkonnaga, kus puuduvad raskused, pingutus või väljakutsed.

Noored sportlased vajavad võimalusi kohata väljakutseid, tulla toime tagasilöökidega, õppida eksimustest ja arendada vastupanuvõimet.

> Poliitikaküsimus on selles, **milline keskkond neid väljakutseid ümbritseb**.

Noor sportlane võib kogeda eksimust kasuliku teabena:

„See ei toiminud. Mida võiksin teisiti proovida?“

Või hinnanguna enda väärtusele:

> **„Ma ebaõnnestusin. Ma ei ole piisavalt hea, et siia kuuluda.“**

Treeneritöö mõjutab tugevalt seda, kumb tõlgendus kujuneb.

Treenerite käsiraamat 2.0 julgustab treenereid andma positiivset sooritust kinnistavat tagasisidet ning kasutama korrigeerivat tagasisidet arengu suunamiseks. Samuti rõhutatakse enesekindlust, saavutatavaid eesmärke, positiivset treeningukeskkonda, pingutuse tunnustamist ja sportlase autonoomsust.

Käsiraamatu PERMA-mudel seob samuti positiivsed emotsioonid, kaasatuse, suhted, tähenduse ja saavutused heaoluga spordis.

Sellel on kvaliteedistandarditele otsene mõju.

Kvaliteetset noortespordiprogrammi ei tohiks hinnata üksnes medalite, võistluskohtade, tippsporti jõudmise või tehnilise arengu põhjal.

Küsida tuleks ka järgmist:

Kas lastele meeldib osaleda?
Kas nad tunnevad end emotsionaalselt turvaliselt?
Kas nad saavad eksida alandust kogemata?
Kas treenerid tunnustavad pingutust ja edasiminekut?
Kas suhted on lugupidavad?
Kas sportlased tunnevad, et nad kuuluvad siia?
Kas väljakutsed kasvatavad vastupanuvõimet, mitte hirmu?

See eristus on eriti oluline vastupanuvõimest rääkides.

> Vastupanuvõime ei tohiks tähendada laste õpetamist kahjulikku keskkonda taluma. See peaks tähendama nende ressursside arendamist, et reageerida tavapärastele väljakutsetele konstruktiivselt, tagades samal ajal täiskasvanute jätkuva vastutuse turvaliste ja toetavate tingimuste loomise eest.

SOOVITATAV POLIITIKAMEEDE

Alaliidud, omavalitsused ja klubide akrediteerimissüsteemid peaksid kvaliteetse noortespordi määratlustesse lisama traditsiooniliste spordinäitajate kõrvale **heaolu ja suhete kvaliteedi**.

Treeneriharidus peaks kinnistama sama ootust.

TÕENDUS JA POLIITIKA LOOGIKA: WP3 aruandlus tõi esile võistkonda kuulumise tunde ja positiivse emotsionaalse kaasatuse, treenerite käsiraamat 2.0 aga seob heaolu positiivsete suhete, konstruktiivse tagasiside, jõukohaste väljakutsete, vastupanuvõime ja eneseanalüüsil põhineva treeneritööga. Kvaliteedistandardid peaksid seetõttu hõlmama osalemise sotsiaalseid ja emotsionaalseid tingimusi.

6.6 Soovitus 6 Mõõta olulist osalemist kuuluvust kaasatust heaolu ja spordis püsimist lisaks sportlikule sooritusele

SOOVITUS

Avaliku sektori asutused, alaliidud ja spordiorganisatsioonid peaksid laiendama seiresüsteeme, et noortespordi kvaliteeti hinnataks lisaks võistlustulemustele ka osalemise ja laste kogemuste kaudu.

See, mida organisatsioonid mõõdavad, mõjutab nende prioriteete.

Spordisüsteemid toodavad traditsiooniliselt suurel hulgal teavet võistlemise kohta:

tulemused,
edetabelid,
võidud ja kaotused,
rekordid,
kvalifikatsioonid
ning sportlaste areng.

Need näitajad on kasulikud, kuid räägivad suhteliselt vähe sellest, kas spordikeskkond on kaasav.

Organisatsioon võib olla võistluslikult edukas, kuigi osa noori tunneb end tõrjutuna.

Seevastu rohujuuretasandi programm võib kasvatada vähe tippsportlasi, kuid toetada oluliselt laste liikumist, sõprussuhteid, enesekindlust ja jätkuvat kaasatust.

Seetõttu soovitab JOY tasakaalustatumat lähenemist.

Vähemalt peaksid organisatsioonid kasutama väikest JOY põhinäitajate kogumit:

JUURDEPÄÄS Kas erivajadustega lapsed saavad tegelikult osaleda?	**KUULUVUS** Kas noored tunnevad end omaksvõetuna ja võistkonna osana?	**TURVALISUS JA AUSTUS** Kas nad tunnevad end turvaliselt ja austatuna ning saavad eksida alandust kogemata?
SÕNAÕIGUS Kas noored tunnevad, et treenerid kuulavad neid ja nad saavad kaasa rääkida?	**RÕÕM** Kas osalemine pakub neile rõõmu ja nad ootavad jätkamist?	**SPORDIS PÜSIMINE** Kes jäävad, kes lahkuvad ja miks?

Kuue valdkonnaga JOY põhinäitajate kogum on esitatud praktilise seireraamistikuna, mis toetab organisatsioone juurdepääsu, kuuluvuse, turvalisuse ja austuse, noorte sõnaõiguse, rõõmu ning spordis püsimise hindamisel. See on mõeldud suunama eneseanalüüsi ja pidevat arengut ning seda ei tule tõlgendada valideeritud psühhomeetrilise mõõtevahendina. Selle usaldusväärsuse, valiidsuse ja sobivuse kindlakstegemine eri spordi- ja kultuurikontekstides nõuab täiendavat katsetamist.

Seire peaks jääma proportsionaalseks.

Vabatahtlik klubi ei peaks vajama keerukat uurimisosakonda. Juba lühike iga-aastane küsitlus koos põhiandmetega registreerumiste ja loobumise kohta võib tuua esile väärtuslikke mustreid.

Suuremad alaliidud ja omavalitsused saavad koondada klubide teavet, et tuvastada struktuurset ebavõrdsust ja lisatuge vajavaid valdkondi.

> Eelkõige **peaksid tõendusmaterjali hulka kuuluma laste endi vaated**.

Organisatsioon ei saa kindlaks teha, kas lapsed tunnevad kuuluvust, üksnes registreerumisi loendades.

Lihtsad väited, näiteks:

„Tunnen, et olen selle võistkonna osa.“
„Tunnen end siin turvaliselt ja austatuna.“
„Minu treener kuulab mind.“
„Võistkonnakaaslased toetavad mind.“

võivad täiendada halduslikke näitajaid.

Andmeid tuleb siiski tõlgendada vastutustundlikult. Teatatud murede arvu kasv võib osutada parematele teatamismehhanismidele, mitte halvenevatele tingimustele. Samuti ei saa spordis püsimist tõlgendada teadmata, miks osalejad lahkuvad.

Seire eesmärk peaks seetõttu olema õppimine ja areng, mitte järjestamine või karistamine. Eelistatud tsükkel on: Mõõda → Kuula → Mõista → Paranda → Toeta.

TÕENDUS JA POLIITIKA LOOGIKA: JOY algsed eesmärgid hõlmasid osalemise, spordis püsimise, loobumise, kaasatuse, tervise ja heaolu näitajaid ning hindamises kasutati nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset tõendusmaterjali. Kuna tõendusmaterjalil on piirangud, peaks seire toetama õppimist ja arengut, mitte järjestamist või karistamist.

SOOVITATAV POLIITIKAMEEDE

Avaliku sektori asutused ja spordiorganisatsioonid peaksid kasutusele võtma väikese ühise noortespordi kvaliteedinäitajate kogumi, mis ühendab osalemise, spordis püsimise ja osalejate kogemused.

Lisa 3 pakub praktilist lähtekohta otsivatele organisatsioonidele üksikasjaliku näitajate valiku ning kuue valdkonnaga JOY põhinäitajate kogumi.

Soovitustest tegudeni

Kuus soovitust saab muuta lihtsaks rakendusraamistikuks:

Poliitikasoovitus	Peamised vastutajad	Esimene praktiline samm
1. Siduda rahastus ja rajatiste kasutamine kaasamise, heaolu ja õiglase toetusega	Omavalitsused, avaliku sektori asutused	Täiendada sporditoetuste eraldamise tingimusi ja spordirajatiste kasutuslepinguid kaasavust edendavate kriteeriumidega
2. Lõimida JOY pädevused treeneriharidusse	Alaliidud, ministeeriumid, treenerikoolitajad	Võrrelda olemasolevaid õppekavasid JOY pädevustega

Poliitikasoovitus	Peamised vastutajad	Esimene praktiline samm
3. Kehtestada kaasamise ja loobumise ennetamise põhimõtted	Klubid, alaliidud	Võtta vastu praktilised ühised põhimõtted ja teatamise kord
4. Tugevdada noorte sõnaõigust ja eakaaslaste tuge	Klubid, treenerid, alaliidud	Luua sportlaste tagasiside ning VIP-mudeli või muu eakaaslaste toe mehhanismid
5. Muuta heaolu spordi kvaliteedi osaks	Alaliidud, omavalitsused, klubid	Lisada kvaliteediraamistikesse suhete ja heaolu kriteeriumid
6. Mõõta seda mis on oluline	Omavalitsused, alaliidud, klubid	Võtta kasutusele väike põhinäitajate kogum kogemuste ja spordis püsimise kohta

Soovitused toimivad teadlikult eri tasanditel. Klubi ei saa iseseisvalt kõrvaldada kõiki rahalisi ega struktuurseid takistusi. Omavalitsus ei saa treeningu sees kuuluvustunnet luua. Alaliit ei saa laste kuulamise mehhanismideta teada, kuidas iga noor sportlane oma võistkonda kogeb.

> Seetõttu pakub JOY **jagatud vastutuse mudelit**.

Avalik sektor loob võimaldavad tingimused ja stiimulid. Alaliidud muudavad need spordialapõhisteks standarditeks ja väljaõppeks. Klubid kehtestavad organisatsioonilised praktikad. Treenerid loovad igapäevase keskkonna. Lapsed ja noored panustavad oma kogemuste ja arvamustega. Seire võimaldab seejärel kõigil osalistel mõista, kas süsteem annab soovitud tulemusi.

JOY pikaajaline väärtus sõltub nii õppematerjalide jätkuvast kasutamisest kui ka sellest, kas selle põhimõtted juurduvad noortespordi igapäevastes praktikates ja institutsionaalses korralduses. Kestlik mõju nõuab investeeringuid treenerite arengusse, kaasavasse klubikultuuri, sisulisse noorteosalusse ning spordiorganisatsioonide, perede, haridusasutuste ja omavalitsuste partnerlustesse. Selles mõttes pakub JOY enamat kui töövahendite valikut: see annab raamistiku rohujuuretasandi spordi sotsiaalse ja haridusliku rolli tugevdamiseks.

See lähenemine kajastab ka juba Erasmus+ taotluses sisaldunud kestlikkuse eesmärki: projekti tulemused peaksid jõudma algsest konsortsiumist kaugemale, lõimuma treeneriharidusse ja klubipraktikasse ning pakkuma omavalitsustele ja valitsusasutustele praktilisi juhiseid kaasava noortespordi toetamiseks.

7. peatükk muudab need kuus soovitust vastutusaladeks ja rakendustegevusteks Euroopa, riigi, omavalitsuse, alaliidu, klubi ning treeneriharidus tasandil.

07

Kuidas soovitusi rakendada

6. peatükis esitatud soovitustel on suurim mõju siis, kui neid rakendatakse spordisüsteemi eri tasanditel, mitte ei määrata ühe osalise ülesandeks.

JOY kogemus näitab, et kaasatus sünnib avaliku poliitika, organisatsiooniliste struktuuride ja igapäevase suhtluse koosmõjust. Omavalitsus võib pakkuda ligipääsetavaid rajatisi, kuid kaasamine võib siiski ebaõnnestuda, kui laps kogeb klubis diskrimineerimist. Alaliit võib võtta vastu kaasamispõhimõtted, kuid nende mõju võib jääda piiratuks, kui treeneritel puuduvad vahendid nende rakendamiseks. Treener võib luua sõbraliku võistkonna, kuid struktuursed takistused, näiteks suured osalemiskulud või ligipääsmatud rajatised, võivad osa lapsi siiski kõrvale jätta.

> Rakendamine nõuab seetõttu **jagatud, kuid eristatud vastutust**.

Rakendustsükkel

Sidusrühmad saavad kasutada lihtsat JOY tsüklit: PÜHENDU → HINDA → TEGUTSE → KUULA → KOGU TÕENDEID → TOETA JA LAIENDA.

Pühendumine tähendab kaasamise, kuuluvuse ja heaolu vastuvõtmist kvaliteedieesmärkidena. Hindamine tähendab takistuste ja praeguse praktika tuvastamist. Tegutsemine tähendab praktiliste muudatuste valimist. Kuulamine tähendab noorte ja vanemate kaasamist. Tõendite kogumine tähendab proportsionaalsete näitajate kasutamist. Toetamine ja laiendamine tähendab klubidele ning treeneritele vahendite tagamist, et tulemuslik praktika saaks jätkuda.

Jagatud rakendusvastutus

Osaline	Põhivastutus	Järgmine praktiline samm
ELi ja riiklikud asutused	Määrata poliitika suund ning toetada kaasamist programmide, rahastuse ja juhistega.	Lisada kvaliteetne osalemine, kuuluvus ja heaolu asjakohastesse spordipoliitika prioriteetidesse.
Omavalitsused	Siduda toetused, rajatised ja partnerlused kaasamisega ning pakkuda lisatuge seal, kus takistused on suurimad.	Lisada rahastus- ja rajatiste kasutuslepingutesse proportsionaalsed kaasamiskriteeriumid ning vajaduspõhise toe pakkumiseks.
Spordialaliidud	Lõimida JOY pädevused treeneriharidusse, kutse andmisse ja klubiarenduse standarditesse.	Võrrelda olemasolevaid õppekavasid ja kvaliteedisüsteeme JOY pädevustega.
Klubid	Luua kaasav keskkond, kõrvaldada takistusi, kaasata peresid, ennetada kiusamist ja kuulata noori.	Kasutada JOY kontrollnimekirja iga-aastase kaasamise parandamise kava koostamiseks.
Treenerid	Muuta kaasamine igapäevasteks suheteks, suhtluseks, tagasisideks ja treeningupraktikaks.	Kasutada igapäevases treeneritöös treenerite käsiraamatut 2.0 ja eneseanalüüsil põhineva praktika töövahendeid.
Noored ja VIPid	Panustada võistkonnakultuuri, tervitada eakaaslasi ja väljendada turvaliselt arvamust.	Kasutada eakohast tagasisidet ja vahelduvaid eakaaslaste toetaja rolle.
Lapsevanemad	Toetada osalemist ning tuvastada hinna, transpordi, surve või pereoludega seotud takistusi.	Luua lihtsad kanalid lapsevanemate teavitamiseks ja murede edastamiseks.

JOY projekt ise kavandati sellise mitmetasandilise lähenemise järgi. Selle poliitikaeesmärk oli sõnaselgelt tugevdada sidemeid spordiorganisatsioonide, klubide, sportlaste, laste, vanemate ja teiste osaliste vahel ning edendada kaasamist toetavaid struktuure omavalitsuste standardites.

7.1 Euroopa ja ELi tasand

Euroopa tasandil tuleks JOYd mõista panusena laiemasse püüdlusse kasutada sporti kaasamise, võrdsuse, osaluse ja heaolu edendamiseks.

Euroopa institutsioonid saavad seda üleminekut toetada, tagades, et rohujuuretasandi spordiga seotud programmid ei hindaks edu üksnes tegevuste arvu või võistlustulemuste põhjal. Projektid, võrgustikud ja rahastamisvahendid peaksid üha enam julgustama organisatsioone näitama, kuidas spordikeskkond toetab kuuluvust, võrdset osalemist, laste heaolu ja pikaajalist kaasatust.

JOY lähenemine osutab mitmele praktilisele suunale.

Euroopa programmid saavad toetada praktikas rakendatud ja tulemuslikuks osutunud kaasamismeetodite jagamist ning kohandamist eri riikide vajadustele ja võimalustele. Need saavad toetada spordi-, haridus-, noorte-, tervise- ja sotsiaalse kaasamise valdkondade koostööd. Samuti saavad need suurendada tõenduspõhiste lähenemiste nähtavust rassismi, kiusamise, diskrimineerimise ja ebavõrdse osalemisega tegelemisel.

Euroopa tasandi koostöö on eriti väärtuslik, sest paljud JOY tuvastatud probleemid ületavad riigipiire, kuid avalduvad kohalikes oludes erinevalt. Seetõttu ei püüdnud projekt välja töötada üht jäika Euroopa treeneritöömudelit. WP4 kavandati sõnaselgelt nii, et ühised pedagoogilised põhimõtted säiliksid, kuid kultuuriline ja kontekstipõhine kohandamine oleks võimalik.

> Seega saavad Euroopa institutsioonid ja võrgustikud täita kasulikku rolli **ühiste põhimõtete ja piiriülese õppimise toetajana**, mitte kehtestada identseid rakendusmehhanisme.

JOY konsortsium nägi ette ka jätkuvat koostööd Euroopa spordinädala, olümpiastruktuuride, teiste Erasmus+ spordiprojektide ja kaasamisele suunatud Euroopa võrgustikega pärast projektiperioodi lõppemist.

7.2 Riiklikud ministeeriumid ja spordiasutused

Riiklikud ministeeriumid ja spordiasutused saavad muuta kaasamise üldpõhimõtted standarditeks, rahastusprioriteetideks, koolitusnõueteks ja seiresüsteemideks.

Esimene prioriteet peaks olema tunnustada, et noortespordi kvaliteet hõlmab **sotsiaalset ja hariduslikku keskkonda**, kus sport toimub.

Riiklikud raamistikud saavad julgustada või kohustada spordiorganisatsioone käsitlema järgmist:

- mittediskrimineerimine ja kaasamine;
- lastekaitse ja kiusamisvastased praktikad;
- sportlaste sõnaõigus ja osalus;
- treenerite, laste ja noortega seotud pädevused;
- psühholoogiline turvatunne ja heaolu;
- ligipääsetav ja taskukohane osalemine;
- tarbetu loobumise ennetamine;
- osalemise ja spordis püsimise seire.

Riiklikud asutused saavad soodustada ka JOYga seotud pädevuste lisamist treenerikutse nõuetesse ja pidevasse kutsealasesse arengusse.

See ei tähenda, et igast treenerist peaks saama psühholoog, sotsiaaltöötaja või terapeut. Lastega töötavad treenerid peaksid mõistma motivatsiooni, kuuluvuse, konstruktiivse tagasiside, kaasamise ja vaimse heaolu aluspõhimõtteid ning teadma oma rolli piire.

Treenerite käsiraamat 2.0 pakub materjali, mis saab neid programme toetada. Selle sisu ulatub tehnilisest juhendamisest kaugemale ning hõlmab positiivset psühholoogiat, treeneri ja sportlase suhteid, tagasisidet, eakaaslaste tuge, vastupanuvõimet, loobumise ennetamist ja eneseanalüüsil põhinevat praktikat.

Riiklikud asutused saavad edendada ka spordialaliitude, omavalitsuste, haridusasutuste, olümpia- ja paraolümpiastruktuuride ning osalemistakistustega rühmi esindavate organisatsioonide koostööd.

7.3 Kohalikud omavalitsused

Kohalikel omavalitsustel on keskne roll selle tagamisel, et lapsed ja noored pääseksid kaasavasse, turvalisse ja rõõmu pakkuvasse spordikeskkonda. Vastutades avalike spordirajatiste, kohaliku rahastuskorralduse, kogukonnateenuste ja spordiorganisatsioonidega tehtava koostöö eest, saavad omavalitsused mõjutada nii spordis osalemise võimalusi kui ka laste spordikogemuste kvaliteeti.

JOY in SPORTS projekt tunnustab omavalitsusi oluliste partneritena kaasavate treeneripraktikate ja positiivsete spordikogemuste muutmisel kestlikuks kohalikuks poliitikaks. See kajastab projekti eesmärki tugevdada spordiorganisatsioonide, klubide, sportlaste, laste, vanemate ja teiste sidusrühmade koostööd, sealhulgas lõimida kaasamist edendavad praktikad omavalitsuste standarditesse.

Kaasamise lõimimine omavalitsuste spordipoliitikasse

Omavalitsused saavad edendada kaasavat noortesporti, lisades mittediskrimineerimise, ligipääsetavuse, laste heaolu ja positiivse osalemise põhimõtted oma spordistrateegiatesse, rahastuskriteeriumidesse ning kohalike spordiorganisatsioonidega sõlmitavatesse koostöölepingutesse.

Selle asemel et keskenduda üksnes osalejate arvule või võistlussaavutustele, saavad omavalitsuste toetusraamistikud tunnustada ka spordikeskkonna kvaliteeti, sealhulgas seda, kas lapsed tunnevad end turvaliselt, austatuna, kaasatuna ja jätkamiseks motiveerituna.

Praktilised meetmed võivad hõlmata järgmist:

- Proportsionaalsete kaasamise ja laste heaolu kriteeriumide lisamine omavalitsuste sporditoetustesse ja partnerluslepingutesse.

- Avalikku toetust saavate spordiklubide julgustamine kehtestama kiusamisvastaseid, diskrimineerimisvastaseid ja lastekaitse põhimõtteid.
- Taskukohase osalemise toetamine lastele ja peredele, kes puutuvad kokku rahaliste või sotsiaalsete takistustega.
- Avalike spordirajatiste ligipääsetavuse ja õiglase kasutusvõimaluse parandamine.
- Kaasava treenerihariduse ja JOY õppematerjalide kasutamise edendamine.
- Korraldatud võimaluste loomine lastele ja noortele oma arvamuse väljendamiseks ning spordikogemust mõjutavates otsustes osalemiseks.
- Omavalitsuste, spordiklubide, koolide, perede ja kogukonnaorganisatsioonide koostöö tugevdamine.

Need meetmed tuleks kohandada iga omavalitsuse haldusülesannete, õigusraamistiku ja olemasolevate vahenditega.

Omavalitsuse rahastus kaasamise vahendina

Omavalitsuse rahastus ja avalikult toetatud rajatiste kasutamine pakuvad praktilisi võimalusi kohalikes spordiorganisatsioonides kaasavaid praktikaid soodustada.

Omavalitsused võivad kaaluda avaliku toetuse asjakohaste osade sidumist mõistlike ootustega ligipääsetavusele, võrdsetele võimalustele, positiivsele treeningukeskkonnale ning diskrimineerimise ja kiusamise ennetamisele.

Selline korraldus peaks olema proportsionaalne asjaomaste organisatsioonide suuruse ja suutlikkusega. Väiksemad ning vabatahtlike juhitud klubid võivad kaasamisnõuete rakendamiseks vajada juhiseid, koolitust või lisatuge.

Eesmärk peaks olema julgustada arengut ja tugevdada organisatsioonilist suutlikkust, mitte tekitada haldustakistusi, mis võivad seada ebasoodsasse olukorda väiksemad klubid või suurema toevajadusega lapsi teenindavad organisatsioonid.

Kui õigus seda võimaldab, võiksid omavalitsused tunnustada dokumenteeritud kaasamise lisakulusid, näiteks kohandatud varustuse, tugipersonali või transpordi kulusid, sihttoetuste või teenuskorralduse kaudu. Iga stiimul peaks vastama tegelikule toevajadusele ning sellega peaksid kaasnema lihtsad juhised ja proportsionaalne aruandlus, eriti väikestes vabatahtlike juhitud klubides.

Poola kohaliku omavalitsuste spordirahastuse kasutamine näide kaasamise edendamiseks

Poola pakub näidet, kuidas omavalitsused saavad olemasoleva spordirahastuse ja koostöökorralduse abil toetada kaasavamat noortesporti.

Poola spordiseaduse (2010) ning avalikes huvides tegutsemise ja vabatahtliku töö seaduse (2003) alusel saavad omavalitsused toetada spordiklubisid ja vabaühendusi toetuste, avalike rajatiste kasutamise ning kohalike partnerluste kaudu.

Sellele raamistikule toetudes võiksid omavalitsused lõimida JOY kaasamispõhimõtteid järk-järgult olemasolevatesse spordirahastuse menetlustesse.

Olemasoleva omavalitsuspraktika näide Gdynia Poolas

Gdynia pakub dokumenteeritud näidet omavalitsuse toetusest organiseeritud noortespordile. 2026. aasta juulis avaldas Gdyńskie Centrum Sportu avatud taotlusvooru tüdrukute ja noorte naiste korvpallitreeningute toetamiseks. Omavalitsus tegutses lepingut sõlmiva asutusena ning omavalitsuse spordikeskus haldas rahastusmenetlust.

See näitab, kuidas olemasolevat omavalitsuse toetusmehhanismi saab kasutada noortesporditegevuste toetamiseks. Sellised mehhanismid võiksid anda halduslikku lähtekoha JOY põhimõtete, sealhulgas ligipääsetavuse, lastekaitse, kaasava treeneritöö ja sisulise noorteosaluse lõimimiseks.

Avaldatud rahastamisteadet ei tohiks siiski tõlgendada tõendina, et Gdynia on JOY-spetsiifilised kaasamiskriteeriumid juba ametlikult vastu võtnud. Nende kehtestamine nõuaks omavalitsuse selgesõnalist otsust ja asjakohast dokumenteerimist.

Allikas: Gdyńskie Centrum Sportu (2026), avalik taotlusvoor noorte korvpallitreeningute toetamiseks.

Poola omavalitsuste rahastusraamistikus võiks JOY üldise rakendustee muuta järgmiseks viieks praktiliseks sammuks:

1. **Vaadata üle olemasolevad rahastuskriteeriumid:** selgitada välja, kas omavalitsuse toetused arvestavad praegu ligipääsetavust, lastekaitset, võrdseid võimalusi ja laste spordikogemuste kvaliteeti.
2. **Kehtestada proportsionaalsed kaasamisnäitajad:** lisada kriteeriumid taskukohase osalemise, puudega inimeste kaasamise, lastekaitse, kaasava treeneritöö ja noorteosaluse kohta.

3 **Toetada rakendamist:** pakkuda klubidele praktilisi töövahendeid, koolitust ja juhiseid, sealhulgas asjakohaseid JOY treenerite käsiraamatu 2.0 vahendeid. Kui õigus lubab, arvestada kaasamise lisakulusid sihitud rahalise toetuse kaudu.

4 **Jälgida sisulisi tulemusi:** hinnata ligipääsetavust, osalemise järjepidevust, laste kuuluvustunnet ja noorte osalejate tagasisidet, mitte tugineda üksnes osalejate arvule või võistlussaavutustele.

5 **Vaadata üle ja täiustada:** kasutada klubide, laste ja perede tõendusmaterjali ning tagasisidet omavalitsuse rahastuskriteeriumide ja toetusmeetmete täiustamiseks.

Seda lähenemist võiks katsetada olemasolevates omavalitsuste sporditoetusprogrammides, loomata eraldi rahastussüsteemi.

Ülekantav õppetund JOY jaoks: omavalitsused saavad kaasamist edendada, ühendades proportsionaalsed rahastuskriteeriumid, spordiklubide praktilise toe ning laste spordikogemuste sisulise seire. Poola raamistik illustreerib võimalikku rakendusteed; iseenesest ei tõenda see JOY-spetsiifiliste rahastuskriteeriumide ametlikku vastuvõtmist.

Riiklike ja kohalike kontekstide erinevused

Viiel JOY partnerriigil – Soomel, Poolal, Portugalil, Türgil ja Eestil – on kohaliku spordi korraldamiseks, rahastamiseks ja haldamiseks erinevad süsteemid.

Vastutus spordirajatiste, toetuste, noortetegevuste ja spordiorganisatsioonidega tehtava koostöö eest erineb riikide ja omavalitsuste lõikes. Ka olemasolev finantsteave erineb liigituse, aruandlusperioodide ja hõlmatuse poolest.

Kuna need erinevused ei võimalda piisavalt usaldusväärseid ja ühtlustatud võrdlusi, ei esitata käesolevas valges raamatus omavalitsuste spordikulude võrdlusandmeid.

Selle asemel keskendutakse ühistele poliitikapõhimõtetele ja praktilistele meetmetele, mida saab eri kohalike oludega kohandada.

Riigipõhised näited saavad selgitada nende põhimõtete toimimist eri õigus- ja haldussüsteemides, kuid kohalikku rahastuskorraldust ei tohiks esitada riikliku standardina. Enne meetme kohandamist teise omavalitsusse tuleks kontrollida asjakohast õiguslikku pädevust, toetuskõlblikkust ning hanke- või aruandekohustuse nõudeid. 8. peatüki riiklikud poliitikateed on sobiv koht selle konteksti üksikasjade jaoks.

Otseselt võrreldavate kuluandmete puudumine ei takista omavalitsustel leidmast võimalusi kaasamise tugevdamiseks olemasoleva poliitika, rahastusmehhanismide ja koostöökorralduse kaudu.

Omavalitsuse toetusest praktilise kaasamiseni

JOY lähenemine julgustab omavalitsusi kaaluma nii seda, kui palju lapsi organiseeritud spordis osaleb, kui ka seda, kas osalemine on sisukas, kaasav ja kestlik.

Näiteks saavad omavalitsused koos spordiorganisatsioonidega tuvastada takistusi, mis võivad takistada lastel spordiga liituda või jätkata. Need võivad hõlmata osalemiskulusid, ligipääsmatuid rajatisi, diskrimineerimist, kiusamist, puudega laste piiratud võimalusi või ebasoodsa taustaga laste ebapiisavat toetust.

Omavalitsused saavad reageerida sihitud toe, partnerluste, ligipääsetavate rajatiste, kaasavate programminõuete ning treenerite ja klubiesindajate pädevuste arendamise võimalustega.

JOY treenerite käsiraamat 2.0 pakub neid jõupingutusi toetavaid praktilisi lähenemisi, eriti kaasava treeneritöö, positiivse tagasiside, vastupanuvõime, loovuse, eakaaslaste toe ja laste kuuluvustunde valdkonnas.

Seire ja pidev areng

Omavalitsused saavad julgustada spordiorganisatsioone jälgima kaasatust ja osalemist jõukohase näitajate kogumi abil.

Need võivad hõlmata järgmist:

- Laste ja noorte osalemine ning spordis püsimine.
- Sportimisvõimaluste ligipääsetavus ja taskukohasus.
- Laste kuuluvus-, turvalisus- ja rõõmutunne.
- Kiusamise, diskrimineerimise või tõrjumise kogemused.
- Laste võimalused oma arvamust väljendada.
- Treenerite osalemine kaasamisega seotud õppes.
- Kaasamispõhimõtete ja -praktikate kasutuselevõtt toetust saavate spordiorganisatsioonide poolt.

Seiret tuleks kasutada takistuste tuvastamiseks, arengu suunamiseks ja organisatsioonide toetamiseks, mitte lihtsalt klubide järjestamiseks või sanktsioonide kehtestamiseks.

> Lastekaitse nõuded peaksid järgima kehtivat õigust ning nende täitmist tuleks hinnata usutava rakendamise, mitte üksnes kirjalike põhimõtete olemasolu järgi. Ka osalemise ja spordis püsimise arvud nõuavad hoolikat tõlgendamist: klubide või tegevuste vahel liikumine ei tähenda tingimata spordist lahkumist. Noorte tagasiside ning eraelu austav ja proportsionaalne andmekogumine võivad aidata arve selgitada.

Omavalitsused peaksid arvestama ka sellega, et muutused teatamises võivad kajastada suuremat teadlikkust ja usaldust. Näiteks ei tähenda teatatud murede arvu kasv tingimata tingimuste halvenemist, kui lapsed on muutunud probleemidest rääkimisel julgemaks.

Soovitatav omavalitsuse rakendustee

Omavalitsuste praktiline lähenemine on järgmine:

1. **Vaadata üle olemasolevad põhimõtted:** selgitada välja, kuidas kaasamine, ligipääsetavus ja laste heaolu kajastuvad praegu omavalitsuse spordistrateegiates, toetustes ja rajatiste kasutuskorralduses.
2. **Kaasata kohalikud sidusrühmad:** konsulteerida spordiklubide, treenerite, koolide, perede ja lastega, et mõista osalemistakistusi ja arenguvõimalusi.
3. **Kehtestada proportsionaalsed kaasamisootused:** lisada praktilised kaasamispõhimõtted asjakohastesse rahastuskriteeriumidesse, partnerluslepingutesse ja kohalikesse juhistesse.
4. **Pakkuda rakendustuge:** julgustada JOY õppematerjalide ja treenerihariduse kasutamist ning kohalike organisatsioonide koostööd.
5. **Jälgida ja täiustada:** vaadata üle osalemine ja laste kogemused, tuvastada tekkivad takistused ning kohandada vastavalt toetusmeetmeid.

See lähenemine võimaldab omavalitsustel kaasavat noortesporti järk-järgult tugevdada, arvestades kohalike vahendite, juhtimiskorralduse ja organisatsioonilise suutlikkuse erinevusi.

Poliitikajäreldus

Omavalitsusi tuleks tunnustada nii sporditaristu ja rahalise toe pakkujate kui ka kaasava ja lapsekeskse spordikeskkonna edendamise partneritena.

Lisades kaasamise, heaolu, ligipääsetavuse ja laste osaluse olemasolevasse kohalikku poliitikasse ja koostöökorraldusse, saavad omavalitsused aidata muuta JOY projekti põhimõtted kestlikeks organisatsioonilisteks praktikateks.

See toetab otseselt Erasmus+ JOY in SPORTS eesmärki tugevdada spordiorganisatsioonide ja omavalitsuste koostööd ning edendada kaasamist toetavate praktikate lõimimist kohalikesse standarditesse.

Käesoleva poliitikasoovituste tegevuskava lisa 1 pakub praktilist JOY poliitika kontrollnimekirja, mida omavalitsused saavad lähtekohana kasutada.

7.4 Spordialaliidud

Spordialaliitudel on oluline positsioon avaliku poliitika ja igapäevase klubipraktika vahel.

Nad kehtestavad võistlemise, treenerihariduse, klubiarenduse ning paljudel juhtudel ka litsentsimise või akrediteerimise norme. Samuti suudavad nad levitada head praktikat suure hulga klubide seas.

Alaliidud saavad JOY põhimõtted lõimida olemasolevatesse süsteemidesse, loomata täiesti eraldi kaasamisprogrammi.

Näiteks võivad kaasamine ja laste heaolu saada klubi kvaliteedikriteeriumide osaks. Treenerite arenduskursused võivad sisaldada suhete, tagasiside ja kuuluvuse mooduleid. Alaliidu juhised saavad soodustada mitut osalemisteed, et lapsed, kes ei soovi järgida tippspordi võistlusteed, ei peaks spordialalt täielikult lahkuma.

Alaliidud saavad julgustada klubisid õppima ka osalemise ja loobumise andmetest.

Eesmärk ei peaks olema järjestada klubisid selle järgi, kui palju lapsi jääb neisse määramata ajaks. Spordialalt lahkumine võib olla õigustatud isiklik otsus. Seire muutub oluliseks, kui mustrid näitavad, et kindlad rühmad kohtavad süstemaatiliselt takistusi, tõrjumist või negatiivseid kogemusi.

> Seetõttu peaksid alaliidud aitama klubidel eristada **tavapäraseid spordisiseseid üleminekuid kehva osalemiskeskkonnaga seotud ennetatavast loobumisest**.

7.5 Spordiklubid

> Spordiklubi on koht, kus poliitikast saab kogemus.

Lapsed ja pered ei kohta kaasamist eelkõige strateegiadokumendis. Nad kogevad seda esimesel treeningul, riietusruumis, treeneriga suheldes, valiku tegemisel, võistkonnakaaslastega läbikäimises ja täiskasvanute reaktsioonides, kui midagi läheb valesti.

Seetõttu soovitab JOY käsitleda kaasamist igapäevase klubiarenduse osana.

Klubi võib alustada suhteliselt lihtsatest küsimustest:

Kes meie klubiga liituvad?

Kes ei liitu?

Kes lahkuvad ja miks?

Kuidas võetakse uusi lapsi vastu?

Mis juhtub kiusamise korral?

Kas lapsed teavad, kellega nad saavad rääkida?

Kuidas annavad treenerid tagasisidet?

Kas lapsed saavad osaleda erineva pühendumuse ja võimekuse tasemel?

Millised rahalised või praktilised takistused mõjutavad peresid?

Kas treenerid ise saavad piisavalt tuge?

Treenerite käsiraamat 2.0 annab klubidele praktilist materjali nende küsimustega töötamiseks.

Partnerlus vanematega tuleks klubi tasandil selgelt määratleda. Vanemaid saab kaasata selgetesse ootustesse positiivsele väljakuäärsele käitumisele ja tervislikule võistlemisele, praktiliste takistuste lahendamisse ning varajaste eemaldumismärkide märkamisse.

Näiteks soovitab käsiraamatu loobumise ennetamise osa positiivseid treeneri ja sportlase suhteid, eakaaslaste kaasamist, vanemate tuge, ennetuspõhimõtteid ning turvalist ja mugavat juurdepääsu rajatistele.

VIP-mudel võib aidata klubidel muuta eakaaslaste toe teadlikumaks. VIPid saavad tervitada uusi osalejaid, julgustada võistkonnakaaslasi, toetada suhtlemist ja tugevdada sotsiaalset keskkonda.

Klubid saavad kaasamise nähtavaks tegemiseks kasutada ka lihtsasti rakendatavaid vahendeid, näiteks JOY kaarti, JOY tähestikku, kunstipõhiseid tegevusi ja eneseanalüüsil põhineva treeneritöö töövahendeid.

7.6 Treenerikoolituse korraldajad

Treeneriharidus on üks JOYst tulenevaid kõige laiendatavamaid võimalusi.

Treener mõjutab aja jooksul kümneid või potentsiaalselt sadu noori sportlasi. Seetõttu võib ühe treeneri suhte- ja pedagoogiliste pädevuste tugevdamine avaldada mõju ühest sekkumisest palju kaugemale.

JOY soovitab treeneriharidues nelja omavahel seotud mõõdet.

Kuidas soovitusi rakendada

Tehniline pädevus jääb hädavajalikuks: treenerid vajavad spordialaspetsiifilisi teadmisi ja oskusi.	**Pedagoogiline pädevus** võimaldab kujundada eri arengutasemel lastele sobivaid õpikeskkondi.
Suhtlemispädevus võimaldab suhelda, anda tagasisidet, luua usaldust ja reageerida individuaalsetele erinevustele asjakohaselt.	**Eneseanalüüsi oskus** võimaldab treeneritel praktikast pidevalt õppida.

JOY e-portfell on eriti asjakohane neljanda mõõtme puhul. See julgustab treenereid märkama mustreid, näiteks millal sportlased osalevad või eemalduvad, kuidas eri tagasisidevorme vastu võetakse ning milline käitumine tugevdab või nõrgendab usaldust.

Pidev kutsealane areng peaks seetõttu täiendama esmast kvalifikatsiooni. Kaasamist ei tohiks käsitleda ühekordse moodulina, mis läbitakse treenerikarjääri alguses.

Treenerite arengusüsteemid peaksid arvestama ka töökoormuse ja emotsionaalse vastutusega. Mentorlus, ühine eneseanalüüs ja selged edasi suunamise võimalused aitavad treeneritel säilitada kaasavat praktikat, jätmata neid üksi probleemidega, mis nõuavad organisatsioonilist või erialast tuge.

7.7 Soovitatavad näitajad ja seireraamistik

JOY soovitab **väikest proportsionaalset seireraamistikku**, mis keskendub õppimisele ja arengule.

Eesmärk ei ole pidevalt laste emotsioone mõõta ega tekitada tarbetut bürokraatiat. Organisatsioonid vajavad piisavalt teavet, et tuvastada muidu märkamatuks jäävaid mustreid.

Lihtne raamistik saab ühendada haldusandmed lühikeste kogemushinnangutega.

Eriti kasulikud on kuus põhivaldkonda:

Juurdepääs Kas erivajadustega lapsed saavad tegelikult osaleda?	**Kuuluvus** Kas noored tunnevad end omaksvõetuna ja võistkonna osana?	**Turvalisus ja austus** Kas noored tunnevad end turvaliselt ja austatuna ning saavad eksida alandust kogemata?

Kuidas soovitusi rakendada

Sõnaõigus	Rõõm	Spordis püsimine
Kas noored tunnevad, et neid kuulatakse ja nad saavad kaasa rääkida?	Kas noored tunnevad osalemisest rõõmu ja ootavad jätkamist?	Kes jäävad, kes lahkuvad ja miks?

Andmeid tuleks tõlgendada ettevaatlikult. Üks näitaja tõendab kvaliteeti harva iseseisvalt.

Näiteks ei tähenda väike loobumismäär automaatselt, et klubi on kaasav. Kiusamisest teatamise kasv võib algul näidata, et lapsed julgevad probleemidest rohkem rääkida, mitte seda, et kiusamine on sagenenud.

Seetõttu tuleb näitajaid vaadelda koos ning kasutada dialoogiks ja arenguks.

> Seire põhimõte peaks olema: Mõõda → Kuula → Mõista → Paranda → Toeta. Sellest ei tohiks saada: Mõõda → Järjesta → Karista. See eristus on eriti oluline klubidele, kes töötavad kõige suuremaid takistusi kogevate noortega.

Üksikasjalikum kogum on esitatud lisas 3.

7.8 JOY poliitika mõjutamise teekaart aastateks 2026–2029

Etapp	Ajastus	Põhitegevus	Juhtivad osalised	Oodatav tõendusmaterjal
1. Levitamine	Projekti lõpp	Avaldada „Valge raamat „kuues keeles	EFSEI ja konsortsium	Väljaanded ja allalaadimised
2. Kasutuselevõtt	0–6 kuud	Saavutada nimeliselt määratletud kohustused	Riiklikud partnerid	Nimetatud kasutuselevõtjad
3. Rakendamine	6–18 kuud	Katsetada JOY kriteeriume, klubipraktikaid, noorte sõnaõigust või rahastusseoseid	Omavalitsused ja klubid	Rakendusandmed
4. Juurutamine	6–24 kuud	Lisada JOY täiendusõppesse, kutse andmisse, klubistandarditesse või omavalitsuse kriteeriumidesse	Alaliidud, kõrgkoolid, omavalitsused	Kursused, standardid või kriteeriumid
5. Tõendusmaterjali kasutamine	12–24 kuud	Vaadata JOY põhinäitajad koos klubide ja noortega üle	Klubid ja omavalitsused	Juurdepääsu, kuuluvuse ja spordis püsimise tõendusmaterjal

Etapp	Ajastus	Põhitegevus	Juhtivad osalised	Oodatav tõendusmaterjal
6. Laiendamine	18–36 kuud	Jagada kasutuselevõtu näiteid riiklikes ja Euroopa võrgustikes	Konsortsium ja Euroopa partnerid	Uued kasutuselevõtjad või riigid
7. Ülevaatus	36 kuud	Hinnata kasutuselevõttu ja ajakohastada soovitusi	JOY konsortsium	Järeltegevuste poliitikaülevaade

Riikide kontaktisikud peaksid kasutuselevõtu registrit ajakohastama vähemalt iga kuue kuu järel. EFSEI peaks koondama vahe-eesmärkide täitmise edenemise ning viitama näitajate ja alusdokumentide puhul punktidele 7.7 ja 7.9 ning lisale 4, vältides dubleerivaid tõendustabeleid. Ülevaates tuleks dokumenteerida probleemid, saavutamata otsused ja sihtide võimalikud muutused. 36 kuu ülevaade peaks esitama läbipaistvalt nii õnnestumised kui ka kasutuselevõtmata jätmise.

Ülevaatus ja vastutus

Lisa 4 dokumenteerib levitamist ja sidusrühmade kaasamist, sealhulgas üritusi, väljaandeid ja institutsionaalseid kontakte. Need andmed näitavad ulatust ja dialoogi, kuid ei tõenda iseseisvalt poliitika vastuvõtmist. Kontrollitud kasutuselevõtukanne peaks määratlema kasutuselevõtva organisatsiooni, kuupäeva, täpse poliitika- või töökorraldusvahendi, JOYga seotud muudatuse laadi, alusdokumendi või ametliku kinnituse ja vastutava kontrollija. Koosolekuprotokollid või kirjad võivad tõendada kohustuse võtmist; ametliku vastuvõtmise tõendamiseks on vaja allkirjastatud otsuseid, kinnitatud rahastuskriteeriume, vastu võetud standardeid, avaldatud õppekavasid või samaväärseid institutsionaalseid dokumente. Rakendamist peaksid toetama tegevusandmed ja proportsionaalne osalejate tagasiside. Kuni sellised dokumendid on esitatud ja kontrollitud, peab staatus jääma kujule „kaasamine“, „ettepanek“, „kontrollimist ootav kohustus“ või „pilootprojekt“, mitte „kontrollitud poliitikamuutus“.

Kasutuselevõtu kontrollimine ja tõenduskünnised

6. kuuks pärast projekti lõppu: määrata ja registreerida viis riiklikku kontaktisikut; tuvastada igas osalevas riigis vähemalt üks asjakohane otsustusasutus ja üks prioriteetne poliitikavahend; taotleda igas riigis vähemalt üht dokumenteeritud kasutuselevõtu- või katsetamiskohustust. 18. kuuks: taotleda igas riigis vähemalt üht dokumenteeritud pilootprojekti või rakendamise näidet koos lähteolukorra ja vajaduse korral noorte tagasisidega. 24. kuuks: taotleda igas riigis vähemalt üht ametlikku ettepanekut JOY põhimõtete lõimimiseks omavalitsuse, alaliidu või treeneriharidus vahendisse. 36. kuuks: avaldada koondülevaade kasutuselevõtust, eristades ettepanekuid, kohustusi, pilootprojekte, vastu võetud vahendeid ja sõltumatult tõendatud praktikamuutust. Need on kavandatud järeltegevuste sihid; nende saavutamist ei väideta.

Mõõdetavad vahe-eesmärgid ja aruandlus

Prioriteetsed taotletavad otsused on: (1) omavalitsuse toetus- või teenusekriteeriumid, mis tunnustavad taskukohasust, ligipääsetavust, lastekaitset ja sisulist noorteosalust; (2) spordialaliitude klubikvaliteedi või lastekaitse standardid, mis hõlmavad kaasamist ja noorte sõnaõigust; (3) treenerihariduse või täiendusõppe õppekavad, mis lõimivad JOY suhte- ja pedagoogilised pädevused ning eneseanalüüsi oskused; (4) klubitasandi tagasiside, kiusamisvastase tegevuse, eakaaslaste toe ja loobumise ennetamise menetlused. Need on kavandatud poliitikasihid, mitte juba saavutatud muudatused. Iga riiklik partner peaks enne kasutuselevõtu taotlemist määratlema otsustusasutuse, olemasoleva vahendi, otsustamise ajavahemiku ja õigusliku teostatavuse.

Konkreetsed poliitika mõjutamise sihid

Iga riiklik partner peaks määrama ühe nimelise poliitikakoostöö kontaktisiku ja ühe asetäitja ning kandma nende kontaktandmed konsortsiumi järeltegevuste kavasse. TUAS ja TuTo saavad järeltegevusi koordineerida oma Soome spordi- ja haridusvõrgustike kaudu; Cister Sport de Alcobaça saab koordineerida Portugali partneri järeltegevusi. Poola, Türgi ja Eesti riiklikud eestvedajad ning konkreetsed otsustajad omavalitsustes, alaliitudes või haridussüsteemis peavad asjaomased partnerid kinnitama enne, kui neid esitatakse ametlikult määratud vastutajatena.

7.9 JOY senine poliitikakoostöö ja kasutuselevõtt

Lõplik valge raamat peaks kirjeldama kinnitatud poliitikakoostööd ja kasutuselevõttu võrreldes projekti kavandatud levitamis- ja poliitikasihtidega.

JOY partnerid on osalevates riikides viinud läbi levitamis-, sidusrühmade kaasamise ja poliitika mõjutamise tegevusi. Need hõlmavad koostööd omavalitsuste, spordiorganisatsioonide, ülikoolide, alaliitude ning teiste riiklike ja rahvusvaheliste sidusrühmadega.

Kinnitatud tegevused ja tõendusmaterjal on esitatud **lisas 4 „JOY poliitikakoostöö, levitamise ja kasutuselevõtu tõendusmaterjal“**. Lisa eristab levitamist, sidusrühmade kaasamist, kasutuselevõttu või katsetamist, rakendamist, institutsionaliseerimist ja poliitikamuutust, et üksnes nähtavust või osalemist ei käsitletaks poliitikas kasutuselevõtu tõendina.

08

Riiklikud poliitikasuunad ja nende rakendamise võimalused eri riikides

JOY arendati riikidevahelise projektina, milles osalesid Soome, Poola, Portugal, Türgi ja Eesti. Seetõttu annab projekt võimaluse uurida nii ühise raamistiku loomist kui ka selle kohandamist eri spordikultuuridele ja organisatsioonilistele keskkondadele.

> WP2–WP4 õppetund on, et **rakendamine sõltub kohandamisest, mitte täpsest kopeerimisest**.

WP4 võimaldab sõnaselgelt arvestada kultuuriliste ja kontekstipõhiste erinevustega, säilitades samal ajal JOY põhifilosoofia.

Seetõttu ei tuleks alljärgnevaid riigipõhiseid tähelepanekuid tõlgendada riiklike spordisüsteemide terviklike hinnangutena. Need kirjeldavad JOY projekti kogemusest ilmnevaid suundi. Vastutavad riigipartnerid peaksid enne lõplikku avaldamist kontrollima ja lisama üksikasjalikud riiklikud õigus- ja poliitikaviited.

8.1 Soome

Soome JOY kogemus annab eriti kasuliku näite sellest, kuidas eakaaslaste eestvedamine, eneseanalüüsil põhinev treeneritöö ning omavalitsuste ja spordi koostöö saavad üksteist täiendada.

Soome pilootprojektides rakendati treenerite käsiraamatut 1.0 tavapärastes noortespordikeskkondades. Projekti aruandlus osutab väga püsivale osalemisele koos tugevnenud kuuluvustundega, mida toetavad enne ja pärast kogutud andmed ning treenerite eneseanalüüsid.

Soome panustas tugevalt ka VIP-mudeli arendamisse. TuTo kaptenikool ja foorumteatri kasutamine näitasid, kuidas noorte eestvedamine saab ulatuda kaugemale traditsioonilisest arusaamast, et kapten on eelkõige sportliku sooritusе juht.

Selle asemel saavad noored sportlased õppida toetama kaasamist, suhtlemist ja rühma kuuluvustunnet.

Soome jaoks osutab JOY seega kolmele võimalikule rakendusteele:

- Suhtlemisoskuse ja eneseanalüüsi oskuse lõimimine treeneriharidusse;
- eakaaslaste eestvedamine ja noorteosalus spordiklubides;
- ning omavalitsuste, klubide, haridusasutuste ja riiklike spordiorganisatsioonide koostöö.

Projekti algses taotluses nähti juba ette koostööd Turu linna sporditeenistuse ja Soome olümpiakomiteega ning nimetati riiklikke ja kohalikke struktuure võimalike levitamis- ja rakenduskanalitena.
Soomes saab JOY lähenemist tulemuslikult üle kanda spordiklubide, riiklike spordialaliitude, haridusasutuste, omavalitsuste ja riiklike spordiorganisatsioonide koostöö kaudu. Soome levitamistegevused on näidanud, et rõõmu, kaasamise ja positiivsete spordikogemuste põhimõtted kõnetavad tugevalt nii rohujuuretasandi sporditegijaid kui ka poliitikatasandi sidusrühmi.

Jalgpalliklubide, spordialaliitude esindajate, treenerite ja vabatahtlike kaasamine selliste ürituste kaudu nagu ÅIFK Spring Cup ja Erkki Alaja sümpoosion toob esile võimaluse juurutada JOY põhimõtteid treeneriharidusesse, klubide arendusprogrammides ja igapäevases spordipraktikas. Samuti loovad Soome olümpiakomitee esindajate ja noortespordivõrgustikega loodud kontaktid võimalusi JOY lähenemise edendamiseks laiemates riiklikes spordiarendusalgatustes.

Olümpiapäeva levitamistegevused näitasid lisaks avalike spordiürituste väärtust platvormina, mille kaudu suurendada osalejate, perede ja kogukonna sidusrühmade teadlikkust kaasavast ja liikumisrõõmu väärtustavast spordikeskkonnast.

Soome praktiline tee oleks seega lõimida JOY treenerite käsiraamat 2.0 ja valge raamatu soovitused treeneriharidusprogrammidesse, spordiklubide arendustegevustesse, noortespordialgatustesse ning kõrghariduse õppekavadesse. TUASi, TuTo ja nende riiklike võrgustike kaudu saavad projekti väljundid jõuda treenerite, vabatahtlike, spordijuhtide ja otsustajateni ka pärast rahastatud projektiperioodi.

8.2 Poola

Poola JOY kogemus rõhutab rõõmu ja kaasatuse säilitamise tähtsust keskkondades, kus organiseeritud sport võib muidu muutuda tugevalt sooritуskeskseks.

WP3 viimane projektiülevaade kirjeldab Poola pilootprojektides püsivat kaasatust eri spordialadel ning kvalitatiivseid tõendeid liikumisest kaasavamate ja liikumisrõõmu väärtustavate treeneritöö lähenemiste poole.

Ka JOY varasem Poola teavitus tutvustas lähenemist, kus lõimumist, tervislikke harjumusi ja rõõmu eelistati laste järjestamisele paremateks ja kehvemateks sportlasteks.

Seetõttu toetab Poola kogemus JOY kasutamist nii rohujuuretasandi klubides kui ka treenerihariduses.

Algtaotluses nimetatud eriti paljulubav tee on JOYga seotud teadmiste lõimimine treenerite, kehalise kasvatuse õpetajate ja teiste asjaomaste spetsialistide õppesse. Taotluses nähti konkreetselt ette õppematerjalide edasist kasutamist kõrghariduses ja kutsealases koolituses.

> Poolas saab rakendamine seega siduda **rohujuuretasandi praktika ametliku treeneri- ja kehalise kasvatuse õpetajate koolitusega**.

8.3 Portugal

Portugali pilootprojektid näitasid, kuidas lõimida loovtegevus klubikeskkonda, säilitades äratuntava spordistruktuuri.

Projekti aruandlus kirjeldas Portugali pilootprojekte energiliste ja loomingulist eneseväljendust toetavatena. Portugali, Türgi ja Eesti esialgsete pilootprojektide kohta teatas JOY positiivsetest kaasatuse, võistkonnasuhete ja heaoluga seotud kogemustest.

Cister Sport de Alcobaça roll spordiklubist partnerina on oluline, sest see näitab, et JOY meetodid ei pea jääma ülikooli- või uurimiskeskkonda. Neid saab kohandada igapäevase klubipraktikaga.

Portugali jaoks osutab JOY kogemus seega vajadusele rõhutada järgmist:

- treeneritele kergesti kasutatavad loovharjutused;
- klubitasandi kaasamispraktikad;
- kohalike omavalitsuste ja perede kaasamine;

ning selle tagamine, et uuenduslikud pedagoogilised lähenemised jääksid piisavalt lihtsaks, et neid saaks kasutada korrapäraselt, mitte üksnes projekti eritegevustes.

Portugali kogemus illustreerib ka klubidele kohandamisvastutuse andmise väärtust. Treenerid kasutavad lähenemist tõenäolisemalt, kui saavad selle lõimida olemasolevasse treeningusse, mitte käsitleda välise programmina.

8.4 Türgi

Türgi pilootprojektid pakuvad tugevat näidet sõpruse, meeskonnatöö ja sotsiaalse seotuse rollist laste spordikogemuses.

Projekti kokkuvõtted osutavad, et osalenud noored sportlased rõhutasid eriti sõprust ja meeskonnatööd ning kogesid sporti seotuse ja arengu kohana.

Türgi juhtis Yalova Ortopedikler Spor Kulübü kaudu ka WP3 tööd. Tööpakett vastutas ligikaudu 30 pilootprojekti kavandamise ja läbiviimise eest, hõlmates eri spordialasid, sugusid ning puudega ja puudeta osalejate kombinatsioone.

See muudab ligipääsetavuse ja sisulise kaasamise Türgi kogemuses eriti oluliseks.

JOY panus ei seisne lihtsalt erinevate vajadustega laste paigutamises samasse füüsilisse ruumi. Tegelik kaasamine nõuab tähelepanu suhtlemisele, rollidele, eakaaslaste suhetele, enesekindlusele ning sellele, kas igal osalejal on sisuline võimalus panustada.

Seetõttu toetab Türgi kogemus järgmiste valdkondade edasiarendamist:

- kaasavad klubipraktikad;
- erivajadustega arvestav treeneritöö;
- eakaaslaste tugi;
- võistkonna kujundamise ja suhtlemise meetodid;

ning laste kuuluvustunde ja emotsionaalse kogemuse süsteemne arvestamine.

8.5 Eesti

Eesti JOY pilootprojektides tõusid eriti esile **sõprus ja võistkonda kuulumine**.

Projekti aruandluse kohaselt aitasid kunstipõhiste meetodite katsetamine osalejate sõprussuhteid ja tugevat kuuluvustunnet.

Eestil on JOY levitamises ja kestlikkuses oluline roll ka Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutuse kaudu, sealhulgas WP5 juhtimisel.

See loob tee praktika ülekandmiseks laiemasse treeneriharidusse, spordivaldkonna teavitusse ja poliitikadialoogi.

Eesti jaoks osutab JOY kogemus klubitasandi meetodite sidumisele olemasolevate spordihariduse ja -teabe struktuuridega. Eraldi JOY süsteemi loomise asemel saab põhimõtteid potentsiaalselt lõimida treenerite arengusse, spordiorganisatsioonide juhistesse ja kohalikesse poliitikaaruteludesse.

Oluline on ka treenerite käsiraamatu 2.0 mitmekeelsus. Materjalide kättesaadavus lisaks inglise keelele ka eesti keeles toetab laiemat kasutamist väljaspool projektis otseselt osalenud organisatsioone. WP4 kavandati sõnaselgelt nii, et lõplik treenerite käsiraamat valmiks kõigis kuues projektikeeles.

8.6 Ülekantavus teistesse Euroopa kontekstidesse

JOYd ei tule üle kanda nii, et teisel riigil või omavalitsusel palutakse kõiki tegevusi täpselt korrata.

Selle asemel tuleks ülekandmisel säilitada **aluspõhimõtted** ja kohandada rakendusviisi.

Kõige paremini ülekantavad tunduvad järgmised põhimõtted:

- iga last tuleks kohelda väärtustatud osalejana;
- kuuluvus on teadlikult taotletav tulemus;
- treenerid vajavad lisaks tehnilisele pädevusele suhtlemisoskust;
- konstruktiivne tagasiside peaks toetama õppimist ja tegevusvõimekust;
- noortel peaksid olema sisulised panustamisvõimalused;
- eakaaslaste suhteid saab positiivselt rakendada;
- loovus saab täiendada tavapärast spordipedagoogikat;
- vastupanuvõime areneb toetavate väljakutsete kaudu;
- ligipääsetavus ja taskukohasus on olulised;
- osalemiskogemust tuleks jälgida.

JOYd kasutusele võtta sooviv omavalitsus, alaliit või klubi saab seega alustada oma kaasamisprobleemide tuvastamisest ja sobivate JOY töövahendite valimisest.

> See on kooskõlas algse koosloomepõhimõttega: kõigepealt mõista konteksti, seejärel vali, katseta, analüüsi kogemust ja kohanda.

09

Pikaajaline jätkusuutlikkus ja lõimimine spordipoliitikasse

Jätkusuutlikkus tähendab enamat kui projektidokumentide veebis hoidmist pärast toetuse lõppu.

Seetõttu tuleks poliitikasoovituste dokumendis selgelt eristada JOY projekti tulemuste levitamist, praktilist rakendamist, püsivat lõimimist spordiorganisatsioonide tegevusse ning spordipoliitika kujundamist. Näiteks treenerite käsiraamatu allalaadimine on tulemuste levitamine, JOY meetodite kasutuselevõtt spordiklubis nende praktiline rakendamine ning JOY põhimõtete ja pädevuste lisamine spordialaliitude treenerite kutse andmise süsteemi nende püsiv lõimimine. Kohaliku omavalitsuse rahastamistingimuste muutmine viisil, mis väärtustab ja toetab kaasavaid spordiklubisid, kujutab endast aga juba konkreetset spordipoliitilist muudatust.

JOY jaoks tähendab jätkusuutlikkus seda, et WP2–WP4 raames katsetatud ideed mõjutavad jätkuvalt treeneritööd, klubiarendust, haridust ja poliitikat.

See nõuab kolme jätkuvuse vormi:

materjalide jätkusuutlikkus

— materjalidele juurdepääsu säilitamine;

praktika jätkusuutlikkus

— JOY põhimõtete jätkuv kasutamine ja kohandamine;

institutsionaalne jätkusuutlikkus

— edukate lähenemiste lõimimine õppesse, standarditesse, rahastusse ja organisatsioonilistesse tavadesse.

9.1 Treenerite käsiraamat 2.0 ja avatud materjalid

Treenerite käsiraamat 2.0 on peamine mehhanism projekti õppetundide ülekandmiseks jätkuvasse praktikasse.

Käsiraamat on loodud toetama igapäevast treeneritööd, mitte toimima jäiga sammhaaval järgitava programmina. Treenerid saavad alustada materjaliga oma hetkevajaduste järgi ning valida asjakohaseid harjutusi või eneseanalüüsi vahendeid. Käsiraamatus öeldakse sõnaselgelt, et isegi väikesed muudatused tegevuste ülesehituses, tagasisides või eneseanalüüsis võivad toetada enesekindlust, kuuluvust ja pikaajalist kaasatust.

Selle praktiline väärtus peitub teooria ja kasutatavate töövahendite ühendamises.

Lõplik materjal sisaldab kunstipõhiseid meetodeid, positiivset psühholoogiat, treeneri ja sportlase suhteid, motivatsiooni ja tagasisidet, VIP-mudelil põhinevat eakaaslaste tuge, vastupanuvõimet, e-portfelle, loobumise ennetamist ning praktilisi tegevusi käsitlevat sisu.

Projekti veebileht ja Instagram peaks jääma kestseks kohaks, mille kaudu avalikud materjalid ja tulemused on treeneritele, klubidele, juhtidele ja teistele sidusrühmadele kättesaadavad. WP5 määratleb veebilehe konkreetselt mehhanismina, mis võimaldab sidusrühmadel rakendada lähenemist väljaspool vahetut konsortsiumi.

Avatud ja mitmekeelne juurdepääs on kestlikkuse jaoks oluline, sest kasutuselevõtt ei tohiks sõltuda jätkuvast osalemisest algses partnerluses.

9.2 Sidusrühmade ja poliitikadialoog

Üksnes avaldamine ei too tõenäoliselt poliitikamuutust.

Seetõttu tuleks antud dokumenti käsitleda poliitikadialoogi alguse, mitte levitamise lõpuna.

Erasmus+ taotluses nähti ette levitusüritusi treenerite, vabatahtlike, kehalise kasvatuse õpetajate, noorsootöötajate ja poliitikakujundajate osalusel ning sihitud koostööd riiklikul ja/või Euroopa poliitikatasandil. Eesmärgiks seati viis levitusüritust ja viisteist poliitikaüritust.

Sidusrühmade dialoog peaks keskenduma rakendusküsimustele:

Millised kaasamisprobleemid on kohapeal kõige pakilisemad?

Millised JOY soovitused on juba osaliselt rakendatud?

Mis takistaks rakendamist?

Millisel organisatsioonil on pädevus muuta asjaomast reeglit või praktikat?

Millist tuge klubid ja treenerid vajavad?

Milliseid näitajaid on realistlik koguda?

See suunab sidusrühmade üritused ühepoolsetelt projektitutvustustelt poliitika koosloomele. Eesmärk on liikuda levitamiselt kasutuselevõtule, kasutuselevõtult rakendamisele ja rakendamiselt institutsionaliseerimisele.

Kohalikke sidusrühmi tuleks julgustada tuvastama ka kohandamisvajadusi. Omavalitsusametnik, riiklik alaliit, puuetega inimeste spordiorganisatsioon, treenerikoolitaja ja lapsevanemate organisatsioon võivad igaüks mõista erinevaid takistusi.

Nende vaated täiendavad üksteist.

9.3 Euroopa võrgustikud ja levitamine

JOY riikidevaheline iseloom loob võimalusi jätkutegevusteks Euroopa tasandil.

Algne jätkusuutlikkuse strateegia nägi ette koostööd olümpiakomiteede, Euroopa spordinädala, teiste Erasmus+ spordiprojektide ja laiemate Euroopa kaasamisalgatustega. Samuti kavandati ühiseid poliitikaülevaateid, levitusüritusi ja muid koostöiseid levitamismehhanisme.

See võrgustikupõhine lähenemine peaks jätkuma.

JOY tugevaim Euroopa panus ei ole tingimata uue alalise institutsiooni loomine. Selleks on kohandatava raamistiku ja praktiliste töövahendite kättesaadavus, mida olemasolevad võrgustikud saavad kasutada.

Võimalikud levitamise sihtrühmad on seega:

Euroopa ja riiklikud spordialaliidud;
olümpia- ja paraolümpiaorganisatsioonid;
omavalitsuste võrgustikud;
treenerihariduse asutused;
ülikoolid;
noorteorganisatsioonid;
erivajadustega inimeste kaasamisorganisatsioonid;
tulevased Erasmus+ spordipartnerlused.

> Levitamine peaks üha enam keskenduma **kasutamisele**, mitte üksnes ulatusele.

Veebilehe külastused, allalaadimised ja sotsiaalmeedia nähtavus on kasulikud teavitusnäitajad. Jätkusuutlikkuse seisukohalt on aga kaalukam küsimus, kas organisatsioon muudab seejärel koolituskursust, klubipõhimõtteid, rahastusstandardit või treeneripraktikat.

Seetõttu tuleks edasistes järeltegevustes võimaluse korral koguda kasutuselevõtu näiteid.

9.4 JOY säilitamine ja laiendamine pärast Erasmus+ rahastust

Algne taotlus sisaldab mitut konkreetset kestlikkuskohustust.

Projektimaterjalid pidid jääma mitmes keeles kättesaadavaks projekti veebilehe ja Erasmus+ kanalite kaudu. **Veebilehte kavatseti hallata vähemalt kolm aastat pärast projekti. Konsortsium nägi ette ka iga-aastased veebipõhised partnerikohtumised kolme aasta jooksul pärast projekti lõppu, et jätkata levitamist, hindamist ja edasist koostööd.**

Need kohustused annavad kasuliku aluse, kuid laiendamine nõuab projekti alalhoidmisest kaugemale liikumist.

Võimalik laiendustee koosneb viiest etapist.

> **1. etapp: Levitamine**
> Olemasolevad materjalid avaldatakse, tõlgitakse, tutvustatakse ja tehakse hõlpsasti kättesaadavaks.
>
> **2. etapp: Kasutuselevõtt**
> Klubid, omavalitsused, alaliidud või treenerikoolitajad otsustavad kasutada valitud JOY põhimõtteid või töövahendeid.
>
> **3. etapp: Rakendamine**
> Organisatsioonid rakendavad lähenemist treeneritöös, klubi põhimõtetes, noorte sõnaõiguse tagamise mehhanismides või omavalitsuse toetussüsteemides.
>
> **4. etapp: Institutsionaliseerimine**
> Alaliidud, haridusasutused või omavalitsused lisavad JOY põhimõtted tavapärasesse koolitusse, standarditesse, kutse andmisse või rahastuskriteeriumidesse.
>
> **5. etapp: Laiendamine**
> Kasutuselevõtu näiteid jagatakse riiklikes ja Euroopa võrgustikes ning soovitusi ajakohastatakse rakendamise tõendusmaterjali põhjal.

Laiendamine ei peaks nõudma, et iga organisatsioon kasutaks JOY nime määramata ajani.

> Sügavam edumõõt oleks see, kui JOY põhimõtted juurduksid tavapraktikasse nii tugevalt, et kaasavat treeneritööd peetaks lihtsalt **heaks treeneritööks**.

10

Järeldused liikumisrõõmust kaasava spordipoliitikani

10.1 Kooskõla ELi praeguste poliitikaprioriteetidega

JOY lähenemine on tihedalt kooskõlas Euroopa Liidu spordipoliitika praeguse suunaga. ELi spordialases töökavas 2024–2027 on kolm prioriteetset valdkonda: ausus ja väärtused spordis; spordi sotsiaalmajanduslik ja kestlik mõõde; spordis ja tervist tugevdavas kehalises tegevuses osalemine. Selle suunavad eesmärgid hõlmavad turvalise ja väärtuspõhise spordi tugevdamist, kestliku ja tõenduspõhise spordipoliitika toetamist, osalemise suurendamist ning haavatavate rühmade ligipääsetavuse parandamist. JOY toetab neid eesmärke otseselt, käsitledes kaasatust, kuuluvust, heaolu ja positiivseid osalemiskogemusi kvaliteetse noortespordi lahutamatute mõõtmetena, mitte täiendavate või valikuliste tulemustena.

Nõukogu 2025. aasta järeldused tervikliku tegevusprogrammi kohta spordile ja kehalisele tegevusele hariduse kontekstis seostuvad JOY filosoofiaga veelgi tugevamalt. Järeldused rõhutavad laste ja noorukite füüsilist, vaimset ja sotsiaalset arengut ning tunnustavad motivatsiooni, enesekindlust ja kehalist kirjaoskust elukestva liikumisharrastuse alustena. Olulisena seotakse neis elukestev osalemine sõnaselgelt isikliku motivatsiooni ning **spordist ja liikumisest saadava rõõmuga**. Samuti rõhutatakse toetava keskkonna loomist ning spordi atraktiivseks ja ligipääsetavaks muutmist lastele ja noorukitele. Need prioriteedid kajastavad selgelt JOY rõhuasetust rõõmule, kuuluvusele, kaasatusele ja positiivsetele kogemustele kui jätkuvat osalemist toetavatele teguritele.

Nõukogu järeldused toetavad ka JOY keskendumist inimestele ja organisatsioonidele, kes kujundavad laste igapäevast spordikeskkonda. Neis kutsutakse üles tugevamale koostööle spordi-, haridus-, noorte- ja tervisevaldkonna vahel ning tunnustatakse õpetajate, treenerite ja teiste laste ning noorukitega töötajate pädevuste tähtsust. Liikmesriike julgustatakse pakkuma ajakohastel teadmistel põhinevat pidevat koolitust ning tugevdama laste vaimset tervist ja heaolu toetavaid emotsionaalseid ja eetilisi pädevusi. Järeldused edendavad ka koolide ja spordiklubide koostööd ning kutsuvad üles korraldama tegevusi turvalistes, ligipääsetavates ja kaasavates keskkondades. Need prioriteedid vastavad hästi JOY

soovitustele treeneriharidus, noorte sõnaõiguse ja eakaaslaste toe, heaolu, ligipääsetavuse ning avalike asutuste, alaliitude, klubide ja treenerite jagatud vastutuse kohta.

Üheskoos tugevdavad need ELi poliitikaarengud JOY soovituste asjakohasust projektist laiemalt. JOY pakub praktilisi mehhanisme, mille kaudu muuta praegused Euroopa prioriteedid igapäevaseks noortespordipraktikaks: kaasamiskriteeriumid avalikus rahastuses; suhte- ja pedagoogilised pädevused treeneriharidustes; noorte tagasiside ja eakaaslaste toe mehhanismid; tähelepanu vaimsele heaolule ja kuuluvusele; osalemise, kogemuste ja spordis püsimise proportsionaalne seire. Selles mõttes saab JOYd käsitleda tõenduspõhise panusena olemasolevate ELi prioriteetide rakendamisse, et pakkuda lastele ja noortele kaasavamaid, ligipääsetavamaid ja positiivsemaid spordikogemusi, mitte eraldi poliitikamudelina.

10.2 Rõõm spordist ja liikumisest

JOY in SPORTS sai alguse lihtsast, kuid olulisest tähelepanekust: sport võib olla võimas tervise, õppimise, sõpruse ja kuuluvuse keskkond, kuid need positiivsed tulemused ei sünni automaatselt.

Laste ja noorte kogemused sõltuvad keskkonnast, mille täiskasvanud ja organisatsioonid loovad.

> Sport võib edendada kaasamist, kuid tugevdada ka tõrjumist.
> Võistlemine võib motiveerida, kuid liiga kõrged ootused võivad osalemist kahjustada.
> Eakaaslaste rühmad võivad luua kuuluvust, ent taastoota ka kiusamist ja eraldatust.
> Treenerid saavad tugevdada enesekindlust, kuid tagasiside ja suhete korraldus võib mõjutada ka seda, kas noor soovib tagasi tulla.

Seetõttu ei saa noortespordi kaasamist käsitleda valikulise tegevusena, mis lisatakse spordi „päris“ tööle.

> See on osa päris tööst.

JOY projektis on sellele väljakutsele lahendusi otsitud, ühendades ühise arendustegevuse, kunstipõhised meetodid, positiivse pedagoogika, praktilised katsetegevused, eakaaslaste vastastikuse toetamise ning treenerite eneseanalüüsil ja teadlikul juhendamisel põhinevad töövõtted. WP2 kaardistas ja arendas esialgseid lähenemisi; WP3 katsetas neid Euroopa eri spordikeskkondades; WP4 muutis kogunenud õppetunnid treenerite käsiraamatuks 2.0.

Lõpetatud WP3 hindamisetapis teatati partnerriikides aktiivsest ja püsivast osalemisest, tugevast võistkonda kuulumise tundest ning positiivsest emotsionaalsest kaasatusest. Samuti saadi tõendusmaterjali lõplike õppematerjalide

täiustamiseks. Neid tulemusi tuleb tõlgendada varem selles valges raamatus kirjeldatud metoodilise ettevaatusega, kuid need kinnistavad üht järjekindlat järeldust:

> **spordi sotsiaalne keskkond on oluline**

Seetõttu kutsub JOY poliitikakujundajaid üles laiendama kvaliteetse noortespordi määratlust.

Kvaliteet peaks hõlmama sooritust ja tehnilist arengut, aga ka seda, kas lapsed tunnevad end teretulnuna, turvaliselt, austatuna ja osalemisvõimelisena.

See peaks hõlmama seda, kas treenerid on valmis oma hariduslikuks ja suhetega seotud vastutuseks.

See peaks hõlmama seda, kas noortel on sõnaõigus.

See peaks hõlmama seda, kas kulud, rajatised ja organisatsioonilised praktikad jätavad tahtmatult rühmi kõrvale. Ning ka seda, kas organisatsioonid õpivad laste lahkumisest.

Vastutus selle ülemineku eest on jagatud.

Euroopa institutsioonid saavad edendada ühiseid põhimõtteid ja kogemuste vahetust.

Riiklikud asutused saavad lõimida kaasamise strateegiatesse, treeneriharidusse ja rahastusse.

Omavalitsused saavad siduda avaliku toetuse mõistlike kaasamisstandarditega.

Alaliidud saavad need ootused lõimida klubide ja treenerite arengusse.

Klubid saavad muuta need igapäevases praktikas nähtavaks.

Treenerid saavad muuta need lastega loodavateks suheteks.

Noored sportlased ise saavad panustada osalemise, tagasiside ja eakaaslaste toe kaudu.

Eesmärk ei ole muuta noortesporti lihtsamaks ega kaotada võistlemist ja väljakutseid.

Eesmärk on luua keskkond, kus väljakutseid saab kogeda **väärikust, kuuluvust ja heaolu ohverdamata**.

JOY algses ettepanekus taotleti lähenemist, mis vähendaks diskrimineerimist ja suurendaks laste rõõmutunnet spordis, ning paluti valges raamatus selgitada nii selle vajalikkust kui ka rakendamisvõimalusi.

POLIITIKASÕNUM

Noortel ei peaks olema lihtsalt juurdepääs spordile. Neil peaks olema sisuline võimalus kuuluda, areneda ja osalemist jätkata. Klubid ja treenerid, kes seda võimaldavad erivajadustega lastele ja noortele, peaksid saama tunnustuse, toe ja vahendid, mida on vaja oma töö jätkamiseks ning laiendamiseks.

Kasutatud allikad

Järgnev kasutatud allikate loetelu ühendab peamised treenerite käsiraamatus 2.0 juba kasutatud teadusallikad ja JOY projektidokumendid.

Euroopa poliitika ja rahvatervise allikad

Euroopa Liidu Nõukogu. (2024). Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate resolutsioon Euroopa Liidu spordialase töökava kohta (1. juuli 2024 – 31. detsember 2027) (C/2024/3527). https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/3527/oj

Euroopa Liidu Nõukogu. (2025). Nõukogu järeldused tervikliku tegevusprogrammi kohta spordile ja kehalisele tegevusele hariduse kontekstis (C/2025/2987). https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/2987/oj

Euroopa Komisjon. (2022). Eurobaromeetri eriuuring 525: sport ja kehaline aktiivsus https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2668

Maailma Terviseorganisatsioon. (2024, 26. juuni). Kehaline aktiivsus [teabeleht]. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity

Riiklik statistika ja poliitikadokumendid

Soome

Soome haridus- ja kultuuriministeerium. (2024). Liikuntatoimi tilastojen *valossa: Perustilastot vuodelta 2023 [Liikumisvaldkond statistika valguses:* 2023. aasta põhistatistika] (haridus- ja kultuuriministeeriumi väljaanded 2024:35). https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-002-6

Soome haridus- ja kultuuriministeerium. (2025). Liikuntatoimi tilastojen *valossa: Perustilastot vuodelta 2024 [Liikumisvaldkond statistika valguses:* 2024. aasta põhistatistika] (haridus- ja kultuuriministeeriumi väljaanded 2025:26). https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-191-7

Poola õigusaktid

Poola Vabariik. (1990). Ustawa *z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym [8.* märtsi 1990. aasta kohaliku omavalitsuse seadus], artikkel 7. Konsolideeritud tekst: Journal of Laws 2024, nr 1465. https://eli.gov.pl/api/acts/DU/2024/1465/text.html

Poola Vabariik. (2010). Ustawa *z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie [25.* juuni 2010. aasta spordiseadus], artiklid 27–28. Konsolideeritud tekst: Journal of Laws 2020, nr 1133. https://eli.gov.pl/api/acts/DU/2020/1133/text.html

Poola Vabariik. (2003). Ustawa *z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie [24.* aprilli 2003. aasta avalikes huvides tegutsemise ja vabatahtliku töö seadus]. Konsolideeritud tekst: Journal of Laws 2023, nr 571.

https://eli.gov.pl/api/acts/DU/2023/571/text.html

Poola Vabariik. (2023). Ustawa *z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw [28. juuli* 2023. aasta seadus perekonna- ja eestkosteseadustiku ning teatavate teiste seaduste muutmise kohta]. Journal of Laws 2023, nr 1606. https://eli.gov.pl/api/acts/DU/2023/1606/text/O/D20231606.pdf

Poola statistika ja programmid

Poola statistikaamet (GUS). (aasta *puudub). Bank Danych Lokalnych: Wydatki w Dziale 926 – Kultura* fizyczna [Kohalike andmete pank: kulud jaotises 926 – kehakultuur]. Omavalitsuste ja maakonnaõigustega linnade eelarved, andmestik P3021. https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary/27/425/3021

Poola spordi- ja turismiministeerium. (2026). *Dofinansowanie zadań 2026 – sport powszechny* [Avalike spordiprogrammide rahastamine 2026. aastal]. https://www.gov.pl/web/sport/dofinansowanie-zadan-2026---sport-powszechny

Gdyńskie Centrum Sportu. (2026, 15. juuli). *Otwarty konkurs ofert na wsparcie realizacji zadania publicznego w zakresie sportowego szkolenia dzieci i młodzieży w koszykówce kobiet w 2026 roku* [Avatud taotlusvoor laste ja noorte naiste korvpallitreeningute toetamiseks 2026. aastal]. https://www.gdyniasport.pl/pl/aktualnosci/otwarty-konkurs-ofert-na-wsparcie-realizacji-zadania-publicznego-w-zakresie-sportowego-szkolenia-dzieci-i-mlodziezy-w-koszykówce-kobiet-w-2026-roku

Eesti

Eesti spordiregister. (2025. aasta *andmed). Statistika: spordiorganisatsioonid, harrastajad, spordirajatised ja* treenerikutsed. Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutus. https://www.spordiregister.ee/en/statistika

Statistikaamet. (2026). Sport: *spordiharrastajad vanuse ja soo järgi, 2025* (statistika andmebaasi tabel KU163). https://stat.ee/en/find-statistics/statistics-theme/culture/sports

Portugal

Portugali statistikaamet (INE). *(2026). Desporto em números – 2025 [Sport arvudes – 2025].* Instituto Nacional de Estatística. https://www.ine.pt/ine_novidades/Desporto_Numeros_2025/index.html

Portugali spordi- ja noorteinstituut (IPDJ). (2026). *Estatísticas e Dados do Desporto* [Spordistatistika ja -andmed]. https://ipdj.gov.pt/estat%C3%ADsticas

Portugali Vabariik. (2007). *Lei n.º 5/2007, de 16 de janeiro – Lei de Bases da Actividade Física e do Desporto* [Kehalise aktiivsuse ja spordi raamseadus]. Diário da República. https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/lei/5-2007-522787

Portugali Vabariik. (2009). *Decreto-Lei n.º 273/2009, de 1 de* outubro [Spordiarendusprogrammide lepingute õigusraamistik]. Diário da República. https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/decreto-lei/273-2009-490964

Portugali Vabariik. (2013). *Lei n.º 75/2013, de 12 de* setembro, artikkel 23 [Kohalike omavalitsuste ja nende ülesannete õigusraamistik]. Diário da República. https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/lei/75-2013-500023

Türgi

Türgi Vabariigi noorsoo- ja spordiministeerium. (2025). 2024 *Yılı Faaliyet Raporu [2024.* aasta tegevusaruanne].

https://sgb.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/SGB/012014/2024_yili_faaliyet%20raporu_28.02.pdf

Türgi Vabariigi noorsoo- ja spordiministeerium. (aasta puudub). *Gençlik ve Spor İstatistikleri 2025* [Noorsoo- ja spordistatistika 2025]. https://yayinlar.gsb.gov.tr/EserDetay/404/genclik-ve-spor-istatistikleri-2024

Türgi Vabariik. (2005). 5393 *Sayılı Belediye Kanunu,* artikkel 14 [Kohaliku omavalitsuse seadus nr 5393]. Ametlik tõlgendus ja rakendamine: Türgi kontrollikoda. https://www.sayistay.gov.tr/KararlarDaire/Detay/38853

Türgi kontrollikoda (Sayıştay). (aasta *puudub). Genel Kurul Kararı – omavalitsuse toetus amatöörspordiklubidele ja omavalitsuse vara* eraldamine [Täiskogu otsus]. https://www.sayistay.gov.tr/KararlarGenelKurul/Detay/42134/

JOY projekti allikad

JOY in SPORTS. *Erasmus+ taotlus: kaasatuse ja rõõmu tugevdamine Euroopa spordiklubides, projekt* nr 101134472. Taotlus määratleb poliitikakomponendi, kavandatud pilootprojektid, treenerite käsiraamatu ja valge raamatu ning seob projekti omavalitsuste kaasamisstandarditega.

JOY in SPORTS. *Treenerite käsiraamat 2.0: aktiivne osalemine, kaasamine ja loovus aitavad kaasa kohanemis- ja vastupanuvõime suurendamisele.* Käsiraamat tutvustab JOY praktilist raamistikku, treeneritöö põhimõtteid, VIP-mudelit, vastupanuvõime tegevusprogramme, e-portfelli ja loobumise ennetamise töövahendeid.

JOY in SPORTS. *Tööpaketid.* JOY projekti veebileht. WP2 hõlmab kaardistamist ja ettevalmistust; WP3 pilootprojekte; WP4 treenerite käsiraamatu arendamist; WP5 poliitika mõjutamise teekaarti.

JOY in SPORTS. *WP3 aruanne jõuab lõpparuandluse* etappi. Projektiülevaade, 2026. Ülevaade teatab pilootprojektide hindamise lõpetamisest partnerriikides ja tulemuste koondamisest.

JOY in SPORTS WP3. *JOY in Sport katsetamisetapp edukalt lõpetatud: üle Euroopa osales enam kui 519 noormängijat.* https://joyinsports.com/wp-content/uploads/2026/05/WP3-report-publish-version.pdf

JOY in SPORTS. *Väljund D5.2 – levitamismaterjalid.* Väljund kirjeldab JOY sidusrühmi ning teavitus- ja poliitikalevituse strateegiat.

Valik treenerite käsiraamatus 2.0 kasutatud teadusallikaid

Bresler, L. (2004). *Knowing Bodies, Moving Minds*. Springer.

Carron, A. V., Bray, S. R., & Eys, M. A. (2002). Team cohesion and team success in sport. *Journal of Sports Sciences, 20*(2), 119–126.

Csikszentmihalyi, M. (2009). *Flow: The Psychology of Optimal Experience* (Rev. ed.). Harper Perennial.

Fraser-Thomas, J., Côté, J., & Deakin, J. (2005). Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development. *Physical Education and Sport Pedagogy, 10*(1), 19–40.

Fleming, M. (2013). *The Arts in Education: An Introduction to Aesthetics, Theory and Pedagogy*. Routledge.

Knijnik, J., Spaaij, R., & Jeanes, R. (2019). Reading and writing the game: Creative and dialogic pedagogies in sports education. *Thinking Skills and Creativity, 32*, 42–50.

Käsiraamat tugineb neile allikatele loovuse, vooseisundi, sidususe, noorte arengu ja spordipedagoogika seoste põhjendamisel.

Jowett, S. (2005). At the heart of effective sport leadership lies the dyadic coach–athlete relationship. *The Psychologist, 18*(7), 412–415.

Jowett, S. (2007). Interdependence analysis and the 3+1Cs in the coach–athlete relationship. In S. Jowett & D. Lavallee (Eds.), Social Psychology in Sport (pp. 15–27). Human Kinetics.

Kasutatud allikad

Jowett, S. (2017). Coaching effectiveness: The coach–athlete relationship at its heart. Current Opinion in Psychology, 16, 154–158. https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.05.006

Jowett, S., & Shanmugam, V. (2016). Relational coaching in sport: Its psychological underpinnings and practical effectiveness. In *Routledge International Handbook of Sport Psychology*. Routledge.

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. Free Press.

Seligman, M. E. P. (2018). PERMA and the building blocks of well-being. The Journal of Positive Psychology, 13(4), 333–335. https://doi.org/10.1080/17439760.2018.1437466

Need allikad toetavad treenerite käsiraamatu käsitlust treeneri ja sportlase suhtest ning positiivsest psühholoogiast.

Gould, D., & Voelker, D. K. (2010). Youth sport leadership development: Leveraging the sports captaincy experience. *Journal of Sport Psychology in Action, 1*(1), 1–14.

Smith, A. L. (2003). Peer relationships in physical activity contexts: A road less traveled in youth sport and exercise psychology research. *Psychology of Sport and Exercise, 4*(1), 25–39.

González-Hernández, J., Gomariz-Gea, M., Valero-Valenzuela, A., & Gómez-López, M. (2020). Resilient resources in youth athletes and their relationship with anxiety in different team sports. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(15), 5569.

Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development, 71*(3), 543–562.

Wilczyńska, D., Walczak-Kozłowska, T., Alarcón, D., Zakrzewska, D., & Jaenes, J. C. (2022). Dimensions of athlete–coach relationship and sport anxiety as predictors of changes in psychomotor and motivational welfare of child athletes. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(6), 3462.

Murphy, J., Woods, C. B., Dijk, D., & Seghers, J. (2018). *Factors and actions to prevent dropout in youth sport: Results of a rapid review and expert opinions*. International Society for Physical Activity and Health Congress 2018.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry, 11*(4), 227–268.

Lisa 1

JOY poliitika kontrollnimekiri omavalitsustele

See kontrollnimekiri on mõeldud **praktiliseks enesehindamisvahendiks**, mitte kohustuslikuks sertifitseerimisvahendiks. Omavalitsus võib seda kasutada toetuste, partnerluste, rajatiste kasutuslepingute või noortespordistrateegiate kujundamisel.

Valdkond	Põhiküsimus omavalitsusele	Soovitatav miinimumootus
Poliitiline pühendumus	Kas meie noortespordipoliitika hõlmab sõnaselgelt kaasamist, mittediskrimineerimist ja laste heaolu?	Need põhimõtted on esitatud rahastus- või poliitikadokumentides.
Võrdne juurdepääs	Kas lapsed saavad osaleda sõltumata puudest, soost, taustast või sotsiaalmajanduslikust olukorrast?	Takistusi tuvastatakse korrapäraselt ja kavandatakse tegevusi.
Taskukohasus	Kas tasud ning varustuse ja reisimise nõuded jätavad osa peresid kõrvale?	Võimaluse korral pakutakse tuge või soodsama hinnaga võimalusi.
Ligipääsetavus	Kas avalikult toetatud rajatised on füüsiliselt ja praktiliselt ligipääsetavad?	Ligipääsetavus on osa rajatiste kavandamisest ja hindamisest.
Rahastusstandardid	Kas omavalitsuse toetust saavad klubid tõendavad kaasavat praktikat ning kas suuremate kaasamiskuludega klubisid toetatakse?	Toetuste ja rajatiste kasutamise kriteeriumid hõlmavad kaasamist koos sihitud võimekuse arendamise või lisatoega seal, kus takistused on suurimad.
Diskrimineerimisvastasus	Kas toetatud klubidel on diskrimineerimise, rassismi ja kiusamise käsitlemise menetlused?	Olemas on selge menetlus ja vastutav kontaktisik.
Lastekaitse	Kas lapsed saavad muredest turvaliselt rääkida?	Olemas on sobivad teatamise ja lastekaitse võimalused.
Treeneri pädevus	Kas treenereid toetatakse kaasamis- ja suhtepädevuste arendamisel?	Koolitusvõimalused on kättesaadavad ja neis osalemist julgustatakse.
Sportlase sõnaõigus	Kas noortega arutatakse nende spordikogemust?	Klubid kasutavad eakohaseid tagasiside- või osalusmehhanisme.

Valdkond	Põhiküsimus omavalitsusele	Soovitatav miinimumootus
Eakaaslaste tugi	Kas positiivseid eakaaslaste suhteid soodustatakse teadlikult?	Klubisid julgustatakse kasutama mentorlust või VIP-tüüpi praktikaid.
Heaolu	Kas laste heaolu tunnustatakse spordi kvaliteedi osana?	Kvaliteedikriteeriumid ulatuvad võistlustulemustest kaugemale.
Osalemisteed	Kas noored saavad osaleda nii harrastus- kui ka võistlusspordis?	Võimaluse korral on olemas rohkem kui üks osalemistee.
Spordis püsimine	Kas teame, kes lahkuvad omavalitsuse toetatud spordist ja miks?	Spordis püsimise ja loobumise põhiandmeid vaadatakse üle.
Andmete õiglane kasutamine	Kas rühmade osalemiserinevusi saab tuvastada tarbetu isikuandmete kogumiseta?	Kasutatakse proportsionaalset seiret.
Vanemate kaasamine	Kas peredele antakse teavet positiivse käitumise kohta noortespordis?	Klubid kaasavad vanemaid ootuste ja väärtuste kujundamisse.
Sidusrühmade koostöö	Kas spordi-, haridus-, noorte- ja sotsiaalteenused teevad vajaduse korral koostööd?	Valdkondadevaheline dialoog toimub korrapäraselt.
Pidev areng	Kas klubisid aidatakse areneda või üksnes hinnatakse?	Kättesaadavad on näidised, koolitus, mentorlus ja hea praktika näited.
Poliitika ülevaatamine	Kas kaasamiskriteeriume vaadatakse koos klubide ja noortega üle?	Poliitikat ajakohastatakse korrapäraselt tagasiside ja tõendusmaterjali abil.

Soovitatav omavalitsuse otsustusreegel

Lihtsa läbitud/mitteläbitud mudeli asemel võiksid omavalitsused liigitada iga valdkonna järgmiselt:

Väljakujunenud
järjepidevalt rakendatud ja tõendatud.

Arendamisel
osaliselt rakendatud; olemas on parenduskava.

Veel välja kujunemata
vajab tegevust.

Ei kohaldu
konkreetse konteksti puhul põhjendatud.

Nii saab kontrollnimekiri toetada arengut, mitte karistada organisatsioone, kes alles alustavad kaasamise teekonda.

Lisa 2

JOY poliitika kontrollnimekiri spordiklubidele ja alaliitudele

See kontrollnimekiri muudab JOY raamistiku küsimusteks, mida klubi või alaliit saab oma praktika kohta esitada.

A Kuuluvus ja kaasatus

- ☐ Iga uus osaleja saab selge ja sõbraliku sissejuhatuse.
- ☐ Treenerid õpivad teadlikult laste nimesid ja kasutavad neid.
- ☐ Lapsed mõistavad võistkonna ootusi ja väärtusi.
- ☐ Võimekuse, puude, kultuuri, soo või sotsiaalmajandusliku tausta erinevustesse suhtutakse lugupidavalt.
- ☐ Olemas on selge kord diskrimineerimisele, kiusamisele ja tõrjumisele reageerimiseks.
- ☐ Treenerid märkavad osalejaid, kes jäävad tegevustes korrapäraselt kõrvale.
- ☐ Tegevusi saab kohandada nii, et erinevad noored saavad sisukalt osaleda.

B Treenerisuhted

- ☐ Treenerid mõistavad, et nende suhted sportlastega mõjutavad motivatsiooni, enesekindlust ja heaolu.
- ☐ Tagasiside puudutab tegevust ja õppimist, mitte lapse väärtust inimesena.
- ☐ Treenerid tunnustavad lisaks tulemustele pingutust, arengut, probleemilahendust ja meeskonnatööd.
- ☐ Lastel on võimalusi küsimusi esitada ja muresid väljendada.
- ☐ Treeneri käitumine jääb lugupidavaks ka suure survega võistlusolukordades.
- ☐ Treenerid teavad, kust otsida tuge, kui küsimus ületab nende pädevust.

C Sportlase sõnaõigus

☐ Sportlastelt küsitakse korrapäraselt nende kogemuste kohta.

☐ Noored saavad pakkuda oma vanusele sobivaid ideid.

☐ Osalejad teavad, kelle poole pöörduda, kui nad tunnevad end ebaturvaliselt või tõrjutuna.

☐ Laste tagasisidele järgneb vajaduse korral nähtav tegevus.

☐ Noorteosalus ei asenda täiskasvanute vastutust lastekaitse eest.

D Eakaaslaste suhted ja VIP-mudel

☐ Uued osalejad saavad võistkonnakaaslastelt tuge.

☐ Positiivset eakaaslaste eestvedamist julgustatakse.

☐ Juhtimine ei piirdu automaatselt parima sooritusega sportlasega.

☐ VIPi või eakaaslaste toetaja rollid võivad vahelduda.

☐ Eakaaslastest eestvedajaid õpetatakse võistkonnakaaslasi julgustama, mitte kontrollima.

☐ Vastutus tõsiste kiusamise, lastekaitse või diskrimineerimise murede eest jääb täiskasvanutele.

Treenerite käsiraamatus kirjeldatud VIP-rollid on sotsiaalne tugi, motiveeriv tugi, ülesannete toetamine ja suhtlussild.

E Vaimne heaolu ja vastupanuvõime

☐ Eksimusi käsitletakse õppimise loomuliku osana.

☐ Sportlastelt ei oodata kõigi stressi- või ärevusmärkide varjamist.

☐ Treenerid mõistavad emotsioonide reguleerimist toetavaid põhistrateegiaid.

☐ Treening pakub väljakutseid ilma süstemaatilise alandamise või hirmuta.

☐ Treenerid mõistavad, millal võib olla vaja professionaalset vaimse tervise tuge.

☐ Heaolust räägitakse eakohaselt.

F Loobumise ennetamine

☐ Klubi registreerib noorte osalejate lahkumise.

☐ Vajaduse korral küsitakse lahkumise põhjust.

☐ Klubi hindab korrapäraselt, kas loobumismustrid viitavad ennetatavatele takistustele.

☐ Võimaluse korral pakutakse erinevaid osalemistasemeid.

☐ Ajalised ootused on proportsionaalsed osalejate taseme ja vanusega.

☐ Arvestatakse kulude ja rahaliste takistustega.

☐ Vanemaid toetatakse osalemise jätkamise võimaldamisel.

Treenerite käsiraamat 2.0 soovitab sõnaselgelt loobumise ennetamise strateegiat ning rõhutab eakaaslaste, vanemate, treenerite ja ligipääsetavusega seotud tegureid.

G Partnerlus vanematega

☐ Vanemad saavad lihtsad juhised positiivseks käitumiseks noortespordis ja tervislikuks võistlemiseks.

☐ Vanematel on selge kanal praktilistest takistustest, muredest või varastest eemaldumismärkidest teatamiseks.

☐ Vajaduse korral küsivad klubid peredelt kulude, transpordi, varustuse ja ajakavade takistuste kohta.

☐ Suhtlus vanematega tugevdab kaasamist, austust ja kuuluvust, mitte üksnes sooritustulemusi.

H Treenerite areng

☐ Treeneritele tutvustatakse töö alustamisel klubi kaasamispõhimõtteid.

☐ Kaasamine on osa pidevast kutsealasest arengust.

☐ Treeneritel on võimalusi kolleegidega arutada või mentorluses osaleda.

☐ Eneseanalüüsil põhinevat praktikat julgustatakse.

☐ Treenerid saavad kasutada JOY e-portfelli või võrreldavat eneseanalüüsi meetodit.

☐ Vabatahtlikud saavad oma vastutusele vastavat tuge.

☐ Treeneritel on keerukate kaasamise, heaolu või lastekaitse olukordade lahendamisel võimalus saada mentorlust või kolleegide tuge.

☐ Kaasamisülesannete määramisel arvestatakse treenerite töökoormuse ja heaoluga.

I Organisatsiooniline vastutus

- ☐ Nimetatud isik vastutab kaasamise ja lastekaitse koordineerimise eest.
- ☐ Põhimõtted edastatakse arusaadavas keeles.
- ☐ Lapsed ja vanemad teavad, kuidas muresid käsitletakse.
- ☐ Klubi juhtkond vaatab korrapäraselt üle osalemise, spordis püsimise ja kogemuste andmed.
- ☐ Head praktikat jagatakse võistkondade ja treenerite vahel.
- ☐ Kaasamine sisaldub strateegilises ja igapäevatöö planeerimises.

Lisa 3

Soovitatavad näitajad

Alljärgnevad näitajad on mõeldud **valikuna**, mitte nõudena, et iga organisatsioon koguks kõiki näitajaid.

Väikesed klubid peaksid alustama vähestest praktilistest näitajatest. Omavalitsused ja alaliidud võivad vajaduse korral koguda laiema kogumi.

Valdkond	Soovitatav näitaja	Mõõdiku näide	Andmeallikas	Soovitatav sagedus
Juurdepääs	Noorte osalemine kokku	Registreeritud noorte osalejate arv	Registreerimisandmed	Igal aastal
Juurdepääs	Esindatus	Osalemine asjakohaste vanuse- või rühmakategooriate kaupa, kui see on õiguspärane ja sobiv	Registreerimisandmed	Igal aastal
Ligipääsetavus	Ligipääsetavad võimalused	Ligipääsetavaks või kohandatavaks hinnatud programmide osakaal	Klubi ülevaatus	Igal aastal
Taskukohasus	Rahaline tugi	Soodustasu või muud tuge saavate osalejate arv või osakaal	Haldusandmed	Igal aastal
Kuuluvus	Kuuluvustunne	„Tunnen, et olen selle võistkonna või klubi osa.“	Lühike anonüümne küsitlus	1–2 korda aastas
Turvalisus ja austus	Psühholoogiline turvatunne	„Tunnen end selles võistkonnas iseendana turvaliselt.“	Lühiküsitlus	1–2 korda aastas
Turvalisus ja austus	Lugupidav keskkond	„Selle võistkonna liikmed kohtlevad mind lugupidavalt.“	Lühiküsitlus	1–2 korda aastas
Sõnaõigus	Kuulatud olemise tunne	„Minu treener kuulab minu arvamust.“	Lühiküsitlus	1–2 korda aastas
Kuuluvus	Võistkonnakaaslaste tugi	„Võistkonnakaaslased aitavad ja julgustavad mind.“	Lühiküsitlus	1–2 korda aastas

Soovitatavad näitajad

Valdkond	Soovitatav näitaja	Mõõdiku näide	Andmeallikas	Soovitatav sagedus
RÕÕM	Positiivne spordikogemus	„Mulle meeldib selle spordialaga tegeleda.“	Lühiküsitlus	1–2 korda aastas
RÕÕM	Soov jätkata	„Soovin järgmisel hooajal jätkata.“	Lühiküsitlus	Igal aastal
Spordis püsimine	Aastane spordis püsimine	Tagasi tulevate noorliikmete osakaal	Registreerimisandmed	Igal aastal
Spordis püsimine	Loobumismäär	Enne eeldatavat üleminekuhetke lahkujate osakaal	Registreerimisandmed	Igal aastal
Spordis püsimine	Lahkumise põhjused	Peamised enda nimetatud põhjused	Lahkumisküsimus või -küsitlus	Pidevalt
Turvalisus ja austus	Teatatud juhtumid	Teadete arv ja liik	Lastekaitsesüsteem	Pidevalt ja iga-aastane ülevaatus
Turvalisus ja austus	Teatatud juhtumid	Diskrimineerimismurede arv ja liik	Lastekaitsesüsteem	Pidevalt
Reageerimine	Juhtumite käsitlemine	Dokumenteeritud järeltegevustega teatatud juhtumite osakaal	Klubi andmed	Igal aastal
Treenerite toetamine	Kaasamiskoolitus	Asjakohase õppe läbinud noortetreenerite osakaal	Koolitusandmed	Igal aastal
Treenerite toetamine	Eneseanalüüsis osalemine	Eneseanalüüsi või kolleegide tagasisidet kasutavate treenerite osakaal	Treenerite andmed	1–2 korda aastas
Sõnaõigus	Noorte sõnaõiguse tagamine	Sportlastega konsulteerimist või VIP-mudelit kasutavate võistkondade või klubide arv	Organisatsiooni ülevaatus	Igal aastal
Partnerlus vanematega	Vanemate arusaam	Vanemate teadlikkus klubi väärtustest ja käitumisootustest	Lühiküsitlus	Igal aastal
Pidev areng	Edenemine JOY kontrollnimekirjas	Väljakujunenud, arendamisel ja veel välja kujunemata kriteeriumide arv	Enesehindamine	Igal aastal

Soovitatav JOY põhinäitajate kogum

> **Organisatsioonidele, kes vajavad väga lihtsat lähtekohta, soovitab JOY kuut põhinäitajat.** See on kavandatud praktiline seireraamistik, mitte valideeritud psühhomeetriline mõõtevahend. Usaldusväärsuse, valiidsuse ja eri kontekstides sobivuse kindlakstegemiseks oleks vaja täiendavat katsetamist.

JUURDEPÄÄS osalemine ja takistuste kõrvaldamine.	**KUULUVUS** omaksvõetuse tunne ning võistkonna või klubi osaks olemine.	**TURVALISUS JA AUSTUS** psühholoogiline turvatunne, väärikus ja alandamisest vaba keskkond.
SÕNAÕIGUS kuulatud olemise tunne ja võimalus panustada.	**RÕÕM** rõõm, motivatsioon ja soov jätkata.	**SPORDIS PÜSIMINE** kes jäävad, kes lahkuvad ja miks.

Need näitajad ühendavad teadlikult halduslikud tulemused laste vahetute kogemustega. Omavalitsused, alaliidud või suuremad klubid saavad seejärel kasutada üksikasjalikku näitajate valikut vastavalt vajadusele.

Tõlgendamise põhimõtted

Näitajaid ei tohiks kunagi tõlgendada mehaaniliselt.

Kõrge spordis püsimise määr ei tõenda, et iga sportlane kogeb õitsengut.

Vähesed teatatud kiusamisjuhtumid ei tõenda tingimata kiusamise puudumist; lapsed ei pruugi osata teatada või tunda end selleks piisavalt turvaliselt.

Teatamise kasv pärast lastekaitse mehhanismi loomist võib tõendada suurenenud usaldust.

Samuti peaksid võistkondade erinevused esialgu ajendama küsimusi, mitte sanktsioone.

Soovitatav tsükkel on:

Mõõda → Kuula → Mõista → Paranda → Toeta.

JOY seire eesmärk ei ole seega koostada „kõige kaasavamate klubide“ edetabeleid. See aitab organisatsioonidel näha muidu nähtamatuks jäävat ning laste spordikogemust pidevalt parandada.

Üheskoos muudavad kolm lisa valge raamatu keskse mõtte praktiliseks poliitikaahelaks:

Soovitatavad näitajad

omavalitsuse ootused → organisatsiooni praktika → mõõdetavad kogemused ja tulemused.

See on kooskõlas ka Erasmus+ algse eesmärgiga viia JOY konsortsiumist kaugemale poliitikasoovituste, omavalitsuste kaasamisstandardite, treeneriharidusе ja jätkuva levitamise kaudu.

Lisa 4

JOY projekti poliitikakujundamise alase koostöö, tulemuste levitamise ja praktilise rakendamise tõendusmaterjal

Kinnitatud tegevused ja neid toetav tõendusmaterjal seisuga **31. oktoober 2026** on esitatud **lisas 4 „JOY poliitikakoostöö, levitamise ja kasutuselevõtu tõendusmaterjal“**. Lisa eristab levitamist, sidusrühmade kaasamist, kasutuselevõttu või katsetamist, rakendamist, institutsionaliseerimist ja poliitikamuutust, et üksnes nähtavust või osalemist ei peetaks poliitikas kasutuselevõtu tõendiks. Tegevused jätkuvad projekti lõpuni 31. detsembril 2026. Iga partner vastutab tegevuste läbiviimise ja aruandluse eest oma riigis.

Riik / partner	Poliitikakohtumised	Kaasatud organisatsioonid ja omavalitsused	Ministeeriumid / alaliidud / olümpia- või paraolümpiaorganisatsioonid jne	Treenerite käsiraamatu 2.0 väline kasutuselevõtt või katsetamine vähemalt kaheksas konsortsiumivälises organisatsioonis	Poliitika- või organisatsioonilised muutused	Levitusüritused ja osalejad
Türgi – YOSC	JOY in Sport tutvustamiseks ja selle materjalide võimaliku kasutamise arutamiseks kohtuti Yalova provintsi noorsoo- ja spordiameti ning perekonna- ja sotsiaalteenuste ameti esindajatega. Ühendust võeti ka noorsoo- ja spordiministeeriumi ning TBESFiga. Noorsoo- ja spordiministeerium vastas 20. oktoobril 2026, selgitades, et e-posti teel saadud kommentaarid ja ettepanekud edastatakse asjaomastele osakondadele. Vastuses suunati ametlikud taotlused ka CİMERi.	Kaasatud organisatsioonide hulka kuulusid Yalova ülikool, BİKAMDER, Yalova provintsi noorsoo- ja spordiamet, provintsi perekonna- ja sotsiaalteenuste amet, provintsi haridusamet ning TBESF. Tegevused hõlmasid Yalovat, Çınarcıki, Orhangazit/Bursat ja Bandırmat/Balıkesiri, jõudes laste, perede, üliõpilaste, õpetajate ja treeneriteni. Tervisevaldkonna vabaühendus BİKAMDER toetas lastele ja peredele rõõmu pakkuvaid praktilisi tegevusi. Orhangazis tutvustas YOSC projekti Yalova ülikooli ja provintsi haridusameti korraldatud üritusel.	Ühendust võeti noorsoo- ja spordiministeeriumi ning Türgi liikumispuudega inimeste spordiföderatsiooniga (TBESF). Kohtumiste kaudu kaasati ka Yalova provintsi noorsoo- ja spordiamet. TBESF avaldas treenerite käsiraamatu kohta uudise ning käsiraamatut 2.0 esitleti alaliidu treenerikoolitusel 27. septembril 2026. JOY in Sporti tutvustati ka IWBF-i üritusel 24.–27. aprillil 2025, laiendades levitamist rahvusvahelisse spordivõrgustikku.	JOY in Sport tegevusi kasutati ülikoolitundides, andes üliõpilastele praktilise kogemuse. BİKAMDERiga tehtud koostöös tutvustati ja harjutati tegevusi ka laste ning peredega. Need näited tõendavad JOY tegevuste praktilist kasutamist ja huvi edasise rakendamise vastu. Konkreetselt käsiraamatu 2.0 ametlik väline kasutuselevõtt või katsetamine vajab veel kinnitamist.	Institutsionaalsed arutelud ja koostöö lõid võimalusi projektimaterjalide edasiseks kasutamiseks. Esindajad teatasid, et edastavad treenerite käsiraamatu 2.0 vastutavatele otsustajatele. Üksikud treenerid väljendasid kavatsust tegevusi kasutada ja kolleegidele soovitada.	Yalova „Hareket Et, Rengini Bul“ (14. mai 2024; ligikaudu 120 osalejat); BİKAMDERi tegevused (22. november 2024; ligikaudu 30); Yalova ülikooli ja YOSCi ühine Çınarcıki üritus, kus tutvustati projekti ja näidati tegevusi üliõpilastele ning õpetajatele (3. mai 2026; 37); Orhangazi üritus (5. mai 2025; ligikaudu 50); Lõuna-Marmara 4. füsioteraapia ja taastusravi üliõpilaskongress Bandırmas (5. august 2026; ligikaudu 300). Nende viie tegevuse teatatud osalejate arv on kokku ligikaudu 537. Edasine levitamine: käsiraamatut 2.0 esitleti 34 treenerile TBESFi koolitusel 27. septembril 2026. JOY in Sporti tutvustati ka IWBF-i üritusel 24.–27. aprillil 2025.
Soome – TUAS ja TuTo	Poliitikatasandi dialoog Erkki Alaja sümpoosionil (16. aprill 2026); arutelud Soome olümpiakomitee ja noorte olümpiakomitee esindajatega (7. september 2026); kohtumine ja veebiseminar Turu linna sporditeenistuse esindajatega, kes vastutavad spordiklubide, koolide ja alushariduse eest (kavandatud 11. novembriks 2026).	48 jalgpalliklubi ÅIFK Spring Cupil; TuTo, LiikU ry, spordialaliidud, treenerid ning Turu ja Helsingi klubid.	Soome olümpiakomitee ja noorte olümpiakomitee esindajad; esindatud olid eri spordialaliidud.	LiikU ry sai töövahendid (29. september 2026). 11. novembriks 2026 kavandatud Turu linna kohtumine ja veebiseminar ei ole veel toimunud. LiikU mõjutab, loob võrgustikke, arendab pädevust ja edendab igapäevast liikumist Edela-Soomes. Treenerite käsiraamatut 2.0 on katsetanud ja kasutusele võtnud neli spordiklubi: TuTo, Kaarinan Ura Ry (kergejõustik), ÅIFK ja Salon Pallo.	Arutati edasist rakendamist klubides ja levitamist võrgustikes; lõpule viidud poliitikamuutusi ei ole dokumenteeritud.	Neli 2026. aastal toimunud kuupäevaga avalikku tegevust koos osalejate arvuga: sümpoosion u 60; Spring Cup sadu (täpne arv puudub); TuTo perepäev u 1500; olümpiapäev u 7000. LiikU levitamine 29. septembril (arv teadmata). Vähemalt viis üritust, kokku u 8560 arvuliselt määratletud osalejat, lisaks Spring Cup ja LiikU.

Riik / partner	Poliitikakohtumised	Kaasatud organisatsioonid ja omavalitsused	Ministeeriumid / alaliidud / olümpia- või paraolümpiaorganisatsioonid jne	Treenerite käsiraamatu 2.0 väline kasutuselevõtt või katsetamine vähemalt kaheksas konsortsiumivälises organisatsioonis	Poliitika- või organisatsioonilised muutused	Levitusüritused ja osalejad
Portugal – CSA	Kohtumine linnapeaga märtsis 2026 (üks dokumenteeritud kontakt); ei ole sõnaselgelt määratletud ametliku poliitikakohtumisena. Kohtumine omavalitsuse nõunikuga projektide edendamiseks linna või maakonna spordiorganisatsioonides. Kohtumine Alcobaça koolivõrgustiku juhtkonnaga projekti tutvustamiseks võimlemiskursustel.	Alcobaça omavalitsus ja linnapea; riiklikud käsipalli ja ratastoolispordi karikavõistlused; piirkondlik rannakäsipalliüritus.	Portugali spordi riigisekretär viibis ratastoolispordi karikavõistlusel; käsipalli- ja ratastoolispordikeskkonnad.	Alcobaça koolivõrgustiku eelkooliealised ja algklasside õpilased. Tegevus viidi läbi järgmistes koolides: Vestiaria, Alcobaça, Ataíja, Maiorga, Aljubarrota ja Évora de Alcobaça. Igas koolis on keskmiselt 60 õpilast.	Teadlikkuse suurendamine ja JOY QR-kaartide jagamine.	Kolm kuupäevaga spordi levitusüritust (7. juuni, 20. juuni, 18.–19. juuli 2026), lisaks märtsikuine koostöö linnapea ja ajakirjandusega. Võimalikud sihtrühmad u 1500 ja 200; rannakäsipall.
Eesti – EFSEI	Vähemalt kolm institutsionaalsete sidusrühmade kohtumist: Eesti Olümpiakomitee (EOK) treenerite kutsekomisjoni juhatuse koosolek (25. september 2026); ESTCISe kohtumine treenerite käsiraamatu katsetamiseks koolides ja lasteaias; Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutuse kohtumine lapsevanemate käitumise ja õiguste põhimõtete kasutuselevõtuks.	Tallinna üritus; Eesti Olümpiakomitee, Kultuuriministeerium, spordialaliidud ja klubid, ESTCIS, liikumise kompetentsikeskus; Audentese Spordikool	Kultuuriministeerium; Eesti Olümpiakomitee (EOK) treenerite kutsekomisjon; Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus / ESTCIS; spordialaliitude esindajad, alaliitude hindamiskomisjonide liikmed.	EOK treenerite kutsekomisjoni arutelu käsiraamatu 2.0 harjutuste rakendamisest treenerikutse andmisel. Eesti liikumise kompetentsikeskus (CCPA) tundis huvi treenerite käsiraamatu lõimimise vastu koolide ja lasteaedade kehalise kasvatuse õpetajate materjalidesse. CCPA oli huvitatud ka käsiraamatuga seotud lisavideote tegemisest.	Ettepanek anda käsiraamatu 2.0 harjutuste kasutamise eest treenerikutse ainepunkte; arutamisel. ESTCISe ettepanek katsetada treenerite käsiraamatut koolides ja lasteaias on töös.	Tallinna levitusüritus (21. aprill 2026): 70 osalejat. Alaliitude treenerite hindamiskomisjonide liikmete ümarlaud/seminar (28. oktoober 2026 ja 3.11.2026): kokku 75 osalejat.
Poola – INNOCAMP	Vähemalt kolm institutsionaalsete sidusrühmade kohtumist: Gdański omavalitsuse spordiosakonna juhtkond, koordineerija hr Zbigniew Weinar; hariduse, spordi ja noortevaldkonna eest vastutav Gdynia abilinnapea; Ashoka	Gdański ja Gdynia omavalitsused; Gdański omavalitsuse spordiosakond; Gdański omavalitsuse rahastatud spordiklubid; Gdynias tegutsevad väiksemad sihtasutused ja spordiklubid; Ashoka Poland Varssavis programmi Sports for Changemakers kaudu. Kaasatud üksikute klubide ja	Kaasati Gdański ja Gdynia omavalitsuste spordi- ja haridusasutused. Riikliku ministeeriumi, spordialaliidu või olümpia-/paraolümpiaorganisatsiooniga konsulteerimist ei ole kinnitatud.	Treenerite käsiraamatut 2.0 levitati Gdański omavalitsuse rahastatud spordiklubide ja Ashoka Sports for Changemakers võrgustiku kaudu. Teatati koostööst Gdynia sihtasutuste ja spordiklubidega, näiteks	Gdańskis ja Gdynias loodi omavalitsustasandi koostöö- ja levitamiskanalid. Ashoka toetas laiemat levitamist oma olemasoleva programmi kaudu.	Levitamine toimus omavalitsuste kohtumiste, kohalike sihtasutuste, spordiklubide ja Ashoka Polandi kaudu; osalejate arvu ei teatatud. Üks levitusüritus on kavandatud 2026. aasta novembri keskpaika Gdański 57. koolis Gdański omavalitsuse ja Euroopa Solidaarsuskeskuse toetusel.

Riik / partner	Poliitikakohtumised	Kaasatud organisatsioonid ja omavalitsused	Ministeeriumid / alaliidud / olümpia- või paraolümpiaorganisatsioonid jne	Treenerite käsiraamatu 2.0 väline kasutuselevõtt või katsetamine vähemalt kaheksas konsortsiumivälises organisatsioonis	Poliitika- või organisatsioonilised muutused	Levitusüritused ja osalejad
	Poland Varssavis. Lisaks eraldi kohtumised Gdynia väiksemate sihtasutuste ja spordiklubidega.	sihtasutuste koguarvu ei ole määratletud.		Karate „NIDAN“, SMS „Stolem“ Gniewino ja ARKA GDYNIA RUGBY. Gdański spordiakadeemia võttis käsiraamatu kasutusele ning katsetas seda spordihariduse ja treeneritöö rahvusvaheliste üliõpilastega.		

Projektiülese tõendusmaterjali seis 31.10.2026

Aruandluskategooria	Tõendusmaterjali seis
Riik / partner	Projektiülese tõendusmaterjali seis – JOY konsortsium
Poliitikakohtumised	Poliitika- ja institutsionaalne koostöö on dokumenteeritud kõigis viies partnerriigis (Türgi, Soome, Portugal, Eesti ja Poola), kaasates omavalitsusi, spordi juhtorganeid, treenerikutse struktuure ja sotsiaalse innovatsiooni võrgustikke. Kohtumised hõlmavad kohalike omavalitsuste esindajaid, olümpiakomitee sidusrühmi ja riikliku tasandi spordiorganisatsioone. Ametlike poliitikakohtumiste koondarv vajab veel kontrollimist.
Kaasatud organisatsioonid ja omavalitsused	Mitut riiki hõlmav teavitustöö kaasab omavalitsusi, ülikoole, spordiklubisid, alaliite, treeneriorganisatsioone, koole, kodanikuühiskonna organisatsioone ja sotsiaalse innovatsiooni võrgustikke. Peamiste institutsionaalsete partnerite ja sidusrühmade hulka kuuluvad Gdański, Gdynia ja Alcobaça omavalitsused, Eesti Olümpiakomitee treenerite kutsekomisjon ja spordialaliitude treenerite hindamiskomisjonid, Soome spordivõrgustikud, Türgi Yalova ülikool, BİKAMDER ning Ashoka programm Sports for Changemakers kui laiemat levikut toetav levituspartner. Eraldiseisvate organisatsioonide koguarvu ei ole veel koondatud.
Ministeeriumid / alaliidud / olümpia- või paraolümpiaorganisatsioonid	Koostöö hõlmab Soome olümpiakomiteed ja noorte olümpiakomiteed, Eesti Olümpiakomitee treenerite kutsekomisjoni, Eesti liikumisharrastuse kompetentsikeskust, rahvusvahelisi ratastoolikorvpalli võrgustikke ning mitme partnerriigi omavalitsuste spordiasutusi. Teatatud on ka Portugali spordi riigisekretäri osalemisest levitusüritusel. Türgis võeti ühendust noorsoo- ja spordiministeeriumi ning Türgi liikumispuudega inimeste spordiföderatsiooniga (TBESF). Kohtumiste kaudu kaasati ka Yalova provintsi noorsoo- ja spordiamet. Koostöö tähendab konsulteerimist, võrgustumist ja levitamist, mitte kinnitatud institutsionaalset heakskiitu.
Treenerite käsiraamatu 2.0 väline kasutuselevõtt või katsetamine	Treenerite käsiraamatut 2.0 jagati osalevates riikides spordiklubide, treeneriorganisatsioonide, omavalitsuste võrgustike ja kodanikuühiskonna partneritega. Ashoka programm Sports for Changemakers toetab levitamist oma väljakujunenud võrgustiku kaudu. Arutelud treenerikutse nõuetesse ja klubitegevustesse lõimimise üle osutavad võimalikule kasutuselevõtule. Teadete kohaselt on käsiraamatut katsetanud ja kasutusele võtnud neli Soome klubi (TuTo, Kaarinan Ura Ry, ÅIFK ja Salon Pallo) ning kasutuselevõtust ja katsetamisest teatab ka Gdański spordiakadeemia. Ametlik väline kasutuselevõtt või sõltumatult dokumenteeritud katsetamine vajab veel kinnitamist.
Poliitika- või organisatsioonilised muutused	Projekt on tugevdanud spordiorganisatsioonide, omavalitsuste, haridusasutuste ja sotsiaalse innovatsiooni partnerite koostööd. Eestis on tehtud ettepanek tunnustada treenerite käsiraamatu 2.0 tegevusi treenerikutse andmisel. Omavalitsuste levituskoostöö Poolas ja koostöö olümpiakomitee sidusrühmadega Soomes pakuvad võimalikke teid edasiseks institutsionaalseks kasutuselevõtuks. Ühtki lõpule viidud ametlikku poliitikamuutust ei ole veel tõendatud.

JOY projekti poliitikakujundamise alase koostöö, tulemuste levitamise ja praktilise rakendamise tõendusmaterjal

Aruandluskategooria	Tõendusmaterjali seis
Levitusüritused ja osalejad	Viies partnerriigis viidi läbi mitmesuguseid levitamistegevusi, sealhulgas spordiüritusi, sidusrühmade kohtumisi, sümpoosione, kogukonnategevusi ja institutsionaalset võrgustumist. Dokumenteeritud ürituste sihtrühmad hõlmavad Soomes ligikaudu 8560 osalejat arvuliselt määratletud osavõtuga üritustel (välja arvatud Spring Cup ja LiikU levitamine), Türgis ligikaudu 537 ning Eesti Tallinna levitusüritusel ja treenerite kutsekomisjoni kohtumisel kokku 145 osalejat. Portugalis teatati võimalikust 1500 inimeseni jõudmisest, Poolas jäeti ulatus arvuliselt määratlemata. Ashoka Sports for Changemakers võrgustik annab täiendava levitamiskanali. Veel üks üritus on kavandatud Gdańskis 2026. aasta novembrisse.

Projektiülene levitamine ja kestlikkus: JOY projekt näitab mitmetasandilist koostööd viies Euroopa riigis, sidudes rohujuuretasandi spordiorganisatsioone omavalitsuste, haridusasutuste, spordi juhtorganite ja sotsiaalse innovatsiooni võrgustikega. Ashoka programmi Sports for Changemakers osalemine levituspartnerina tugevdab võimalusi laiemaks levikuks Euroopas ning treenerite käsiraamatu 2.0 jätkuvaks kasutamiseks pärast projekti lõppu. Kuigi ametlik poliitikas kasutuselevõtt on alles arendamisel, annavad loodud institutsionaalsed suhted ja levitamiskanalid aluse edasiseks kasutuselevõtuks, kordamiseks ja jätkusuutlikkuseks.

JOY konsortsiumist

Projekti konsortsiumi kuulub kuus liiget viiest riigist:

INNOCAMP PL
– Innocamp Poland

Turu Rakenduskõrgkool (TUAS)
– https://www.turkuamk.fi/

Cister Sport de Alcobaça
– Cister Sport Alcobaça Andebol

Yalova Ortopedikler Spor Kulübü
– https://www.facebook.com/yalovaosk/

Turun Toverit RY
– https://www.tuto.fi/

Spordikoolituse ja -Teabe SA
– www.spordiinfo.ee

Assotsieerunud partnerid:

Akademia Wychowania Fizycznego I Sportu Im Jed Pl – https://awf.gda.pl/

Lounais-suomen Liikunta Ja Urheilu Ry - https://www.liiku.fi/yhteystiedot/

Soome olümpiakomitee – https://www.olympiakomitea.fi/en/

Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu – https://www.instagram.com/tbesf/?hl=en

Yalova ülikool – https://www.yalova.edu.tr/en

Lisateave projekti kodulehel: www.joyinsports.com

Sotsiaalmeedia: Facebook ja Instagram.

See „Valge raamat“ on koostatud projekti JOY in SPORTS – kaasatuse ja rõõmu tugevdamine Euroopa spordiklubides – raames, ERASMUS+ projekt 101134472/JOY21/08/2023. See avaldatakse avatud juurdepääsuga materjalina ja on tasuta allalaaditav aadressilt:

www.joyinsports.com

JOY in SPORTS projekti kaasrahastab Euroopa Liit Erasmus+ spordiprogrammi kaudu. Projekti eesmärk on edendada laste spordis kaasatust, entusiasmi ja rõõmu, arendades treeneritele ja spordiorganisatsioonidele kunstipõhiseid ning praktikale suunatud töövahendeid.

Selle väljaande sisu eest vastutavad autorid. Väljendatud seisukohad ei pruugi kajastada Euroopa Liidu ega Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusameti (EACEA) seisukohti. Euroopa Liit ega EACEA ei vastuta nende eest.

Avaldatud 31.10.2026.

AUTORLUS JA PANUS

Funded by the European Union. Views and options expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA).